

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตากน่ายล ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม จังหวัดตากนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
 - 1.2 คุณภาพผู้เรียน
 - 1.3 สาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐานและตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สอดคล้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตากน่ายล
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.1 ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.2 ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.3 ลักษณะที่ดีของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.4 การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.5 การจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.2 ระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.3 เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.4 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. เอกสารที่เกี่ยวกับเจตคติ
 - 4.1 ความหมายของเจตคติ
 - 4.2 ลักษณะสำคัญของเจตคติ
 - 4.3 องค์ประกอบของเจตคติ

- 4.4 การเกิดและการเปลี่ยนเจตคติ
- 4.5 เครื่องมือวัดและการวัดเจตคติ
- 4.6 การสร้างแบบวัดเจตคติ
- 5. บริบทโรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม
- 6. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทยและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ 2551, น.1)

1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ 2551, น.2 - 3) ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้จำนวน 11 มาตรฐาน โดยจัดแบ่งเป็น 5 สาระย่อย ได้แก่

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้องยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทยดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีมีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทยดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันยึดมั่นศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและบริการ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกัน ทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดซึ่งระบุถึงที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

1.2 คุณภาพผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ 2551, น.4) ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนที่มีความครอบคลุมในด้านความสามารถและทักษะ ตลอดจนคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามระดับชั้นไว้ดังนี้

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง

ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็น ผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ

ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง

ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย

ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนา มากยิ่งขึ้น

ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

จากคุณภาพผู้เรียนที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ความสำเร็จของการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือ การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าใจ และนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้ให้เป็นชีวิตที่ดีงามและช่วยสร้างสรรค์สังคม ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นการเชื่อมโยงให้ผู้เรียน เรียนรู้การใช้ชีวิตที่ถูกต้อง อยู่อย่างมีความสุข โดยเรียนผ่านสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในห้องหรือในโรงเรียน หรือวิเคราะห์จากตัวอย่างสถานการณ์ที่เป็นจริงในสังคม เพื่อให้เด็กฝึกคิดวิเคราะห์ รู้ทันการเปลี่ยนแปลง รู้จักตัวเอง สามารถจัดการชีวิตของตัวเอง และมีวิถีชีวิตร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง

1.3 สาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐานและตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สอดคล้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตากน่ายล

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตากน่ายล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐานและตัวชี้วัด จากหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับเรื่องราวของท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสือ ดังแสดงในตารางที่ 2.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 สารการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สอดคล้องกับเรื่องราวของท้องถิ่น

สาระที่ สอดคล้อง	มาตรฐานที่สอดคล้อง	ตัวชี้วัดที่สอดคล้อง
สาระที่ 1	มาตรฐาน ส 1.1	ส 1.1 ป 4/5
ศาสนา	รู้ และเข้าใจประวัติ ความ สำคัญ ศาสดา	ชื่นชมการทำมาค้าของ
ศีลธรรม	หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือ	ตนเอง บุคคลในครอบครัว
จริยธรรม	ศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธา ที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	โรงเรียน และชุมชนตาม หลักศาสนา พร้อมทั้งบอก แนวปฏิบัติในการดำเนิน ชีวิต
สาระที่ 2	มาตรฐาน ส 2.1	ส 2.1 ป 4/4
หน้าที่	เข้าใจและปฏิบัติตาม	อธิบายความแตกต่างทาง
พลเมือง	หน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดี	วัฒนธรรมของกลุ่มคนใน
วัฒนธรรม	งาม และธำรงรักษาประเพณีและ	ท้องถิ่น
และการ	วัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันใน	
ดำเนินชีวิตใน	สังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข	
สังคม		
สาระที่ 3	มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และ	ส 3.2 ป 4/1
เศรษฐศาสตร์	สถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความ สัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการ ร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก	อธิบายความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจของคนในชุมชน
สาระที่ 4	มาตรฐาน ส 4.1	ส 4.1 ป 4/3
ประวัติศาสตร์	เข้าใจความหมายความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้ วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ	แยกแยะประเภทหลักฐาน ที่ใช้ในการศึกษาความ เป็นมาของท้องถิ่น

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

สาระที่ สอดคล้อง	มาตรฐานที่สอดคล้อง	ตัวชี้วัดที่สอดคล้อง
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และ ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกัน และกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิ สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ	ส 5.1 ป 4/1 ใช้แผนที่ ภาพถ่าย ระบุ ลักษณะสำคัญทางกายภาพ ของจังหวัดตนเอง
		ส 5.1 ป 4/2 ระบุแหล่งทรัพยากรและ สิ่ง ต่าง ๆ ในจังหวัดของ ตนเองด้วยแผนที่
		ส 5.1 ป 4/3 ใช้แผนที่อธิบาย ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในจังหวัด
	มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสภาพ แวดล้อมทาง กายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	ส 5.2 ป 4/1 อธิบายสภาพ แวดล้อมทาง กายภาพของชุมชนที่ส่งผล ต่อการดำเนินชีวิตของคน ในจังหวัด
		ส 5.2 ป 4/2 อธิบายการเปลี่ยนแปลง ภาพแวดล้อมในจังหวัด และผลที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงนั้น
		ส 5.2 ป 4/3 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในจังหวัด

จากตารางดังกล่าว จะเห็นได้ว่าทั้ง 5 สาระ ในหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คือ ศาสนา หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์ มีบางมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับเนื้อหา ของเรื่องราวจังหวัดตากผู้วิจัยจึงได้นำมาตรฐานและตัวชี้วัดเหล่านี้ ไปพัฒนาเป็นเนื้อหาในหนังสือ อ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตากน่าыл โดยกำหนดหัวข้อเรื่อง ตามสาระ ดังนี้

1. สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมหัวข้อเรื่อง บุคคลสำคัญของจังหวัดตาก
2. สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมหัวข้อเรื่อง ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดตาก
3. สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์หัวข้อเรื่อง สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดตาก
4. สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์หัวข้อเรื่อง ประวัติความเป็นมาของจังหวัดตาก
5. สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ หัวข้อเรื่อง สภาพทั่วไปของจังหวัดตาก ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้
 - ที่ตั้งและอาณาเขต
 - ลักษณะภูมิประเทศ
 - ลักษณะภูมิอากาศ

อนึ่งในการพัฒนาหนังสือนั้น ผู้วิจัยได้เรียบเรียงเนื้อหาให้มีความเชื่อมโยงระหว่าง สาระการเรียนรู้แกนกลางกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

2.1 ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

มีนักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2534, น.67) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคลซึ่งหนังสือประเภทนี้เคยเรียกว่า หนังสืออ่านประกอบ

จินตนา ใบกาชุย (2542, น.134) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า คือ หนังสือที่บรรจุความรู้ซึ่งอาจจะเป็นความรู้ส่วนใดส่วนหนึ่งจากสูตรหรือความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์เสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นนักเรียนวัยต่างๆ มีลักษณะแนวการ

เขียนทั้งในแง่ให้สาระ ประโยชน์โดยตรงในลักษณะการเขียนแบบสารคดีและให้ความสนุกในลักษณะการเขียนแบบบันเทิงคดีปะปนอยู่ด้วย แต่เน้นหนักไปในแง่ให้สาระ ประโยชน์มากกว่าความบันเทิง ทั้งนี้การเน้นหนักในแง่ให้สาระ ประโยชน์ความรู้จะเป็นจุดประสงค์สำคัญของการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ถวัลย์ มาศจรัส (2551, น.20) ได้อธิบายความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ว่าเป็นหนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตร สำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัย และความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเสริม (supplymentary reading) ไว้ว่า (2555, น.525) คือ วัสดุสิ่งพิมพ์ที่ไม่ใช่ตำราหลัก ซึ่งอาจเป็นหนังสือ วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ที่ใช้ประกอบการอ่าน เพื่อช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจในบทเรียน หรือสาระสำคัญเพิ่มเติมให้กว้างขวางขึ้น อาจมีการปฏิบัติเสริม และโดยทั่วไปมักอ่านเข้าใจง่ายกว่าตำรา

Dictionary of Education ซึ่งมี Carter V.Good เป็นบรรณาธิการ (1973, น.187) ได้กล่าวถึงความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า เป็นหนังสือที่ใช้ในการประกอบการเรียนการสอนและให้ความรู้เพิ่มเติม เสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้อ่าน

นอกจากความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมดังกล่าวแล้ว เนื่องจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมซึ่งจะเป็นหนังสือที่จะนำไปใช้กับเด็กทุกระดับและหนังสืออ่านเพิ่ม เรื่อง เมืองตากน่ายล จะนำไปใช้กับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงถือว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็กด้วยนั้น ซึ่งมีนักการศึกษาได้อธิบายถึงความหมายหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

จินตนา ไบกาชุย (2534, น.22) ได้กล่าวถึง ความหมายของหนังสือสำหรับเด็กว่า บางคนอาจเรียกว่า “วรรณกรรมสำหรับเด็ก” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายอย่าง รวมทั้งที่กรมวิชาการได้กำหนดความหมาย โดยจัดเข้าอยู่ในหนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทๆ ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสืออุทิศ และหนังสือส่งเสริมการอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2547, น.13) ได้อธิบายความหมายของหนังสือสำหรับเด็กไว้ว่าหนังสือสำหรับเด็กเป็นหนังสือที่มีจุดมุ่งหมายในการจัดทำขึ้นสำหรับเด็กโดยเฉพาะ หรืออาจให้ผู้ใหญ่อ่านให้เด็กฟังก็ได้ อาจเป็นหนังสือภาพล้วนๆ (picture book) หรือการ์ตูน มีเนื้อหาสาระและรูปแบบตัวอักษรที่เหมาะสมกับ วัย ความรู้ความสามารถของเด็ก

จุฑามาศ สุขขำจรรยา (2549, น.6) ได้อธิบายความหมายหนังสือสำหรับเด็ก ไว้ว่าหนังสือสำหรับเด็ก คือหนังสือทุกชนิดที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กโดยเฉพาะมีวิธีเขียนให้เหมาะกับ วัย ความสนใจ ความต้องการประสบการณ์ของเด็ก

ธารทิพย์ แก้วเหลี่ยม (2559, online) ได้กล่าวถึง หนังสือสำหรับเด็กว่า เป็นหนังสือที่เขียนหรือจัดทำขึ้นให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย ทั้งนี้ เพื่อมุ่งให้เด็กมีความรู้ ความบันเทิง ส่งเสริมทักษะการอ่าน ปลุกฝังให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน หากจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนอีกด้วย

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือสำหรับเด็กทุกระดับ ที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตร สร้างขึ้นเสริมเนื้อหาวิชาต่างๆทั้งในรูปแบบบันเทิงคดีและสารคดี เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถของแต่ละบุคคลในการอ่าน ซึ่งสามารถเลือกอ่านได้ทั้งในและนอกเวลาเรียนและหากจัดทำเนื้อหาเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นก็จะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนได้อีกด้วย

2.2 ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

มีนักการศึกษา ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ ดังนี้

ลักษณะ รอดสน (2540, น.28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือสอนที่มีประโยชน์ทั้งต่อผู้สอน และผู้เรียน เป็นสื่อที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านได้อ่านและมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ช่วยส่งเสริมทักษะการอ่าน และเป็นแหล่งการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม

จินตนา ใบกาชุย (2542, น.143) ได้กล่าวถึงลักษณะบทบาทหน้าที่และประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ไว้ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมความรู้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความรู้หรือทักษะ ความคิดรวบยอด หลักการ หรือทฤษฎีเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต การศึกษาหาความรู้รวมทั้งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและการพัฒนาการในด้านต่างๆ

2. ส่งเสริมสติปัญญา หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีลักษณะที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาโดยเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะในการสังเกต ศึกษา เปรียบเทียบ ให้เหตุผลและผลจำแนกแจกแจง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตลอดจนสามารถนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่างๆ นอกเหนือไปจากการมีเนื้อหาสาระที่ให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ

3. ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรสอดแทรกแนวความคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดเจตคติที่เหมาะสมในการนำความรู้ต่างๆ ไปใช้ตามแนวทางที่พึงประสงค์ นอกเหนือไปจากการเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้และส่งเสริมสติปัญญา

4. ส่งเสริมความเข้าใจ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรเสนอเนื้อหาสาระในลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเรื่องราวได้ โดยการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมกับความรู้และประสบการณ์ทางด้านการใช้ภาษาของผู้อ่าน สามารถเสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนของความรู้และตามการพัฒนาการสติปัญญาของผู้อ่าน ให้ตัวอย่างที่เหมาะสมตลอดจนใช้เทคนิควิธีหรือเครื่องส่งเสริมความเข้าใจอื่นๆ เช่น ภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง คำถาม และอภิสิทธิ์เหล่านี้ เป็นต้น

5. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีลักษณะที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจและกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการเน้นเรื่องราวที่เด็กสนใจ เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเรื่องราวที่เสนอซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้เรียนอาจสอดแทรกคำถามย่อยต่างๆ ตลอดจนเสนอแนะหนังสืออื่นๆ ที่ผู้อ่านอาจจะไปศึกษาให้กว้างขวางให้ลึกซึ้งขึ้นตามความต้องการและสนใจของแต่ละบุคคล

เทียมจันทร์ ศรีสังข์ (2542, น.12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้ สามารถส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน มีความสำคัญต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก เป็นแหล่งความรู้และสนองความสนใจของเด็ก และสามารถใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนและค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมสำหรับนักเรียนอีกด้วย

บันลือ พฤกษ์วัน (2545, น.58) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้แบบเรียนเกือบทุกวิชาไม่ว่าภาษาไทยหรือวิชาอื่นๆ ไม่อาจสนองความต้องการในด้านความเข้าใจความหมายเรื่องราวได้กว้างขวางพอหนังสืออ่านเพิ่มเติมย่อมจะช่วยขยายประสบการณ์ได้มากกว่าทั้งยังมีภาพประกอบช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นอีกด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมมักจัดทำเพื่อความมุ่งหมายเฉพาะเรื่องย่อมจะช่วยเน้นขยายเป็นเรื่องราวช่วยให้เกิดความเพลิดเพลินสร้างนิสัยรักการอ่านได้มากกว่าแบบเรียนฉะนั้นหนังสืออ่านเพิ่มเติมย่อมสนองความต้องการในการอ่านการฝึกทักษะการอ่านเด็กใช้เวลาอ่านอย่างมีอิสระทั้งในห้องเรียนห้องสมุดเป็นการเสริมลักษณะนิสัยรักการอ่านการค้นคว้าและพัฒนาการอ่านได้มาก

ในส่วนของหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาสังคมศึกษา ได้มีผู้วิจัยกล่าวถึง ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ อมรา ชวนขยัน (2552, น.9) ได้อธิบาย ถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ไว้ว่า เป็นสื่อที่ไม่สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายของผู้เรียนมากมาย อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ด้วย อันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และตระหนักในคุณค่า เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ความผูกพันและเต็มใจที่จะช่วยอนุรักษ์สิ่งดีๆ ของท้องถิ่นเอาไว้มากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีความสำคัญ คือเป็นสื่อที่ช่วยขยายความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของหลักสูตรจัดทำขึ้นตามความเหมาะสมของวัย ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ สติปัญญา และเจตคติต่อท้องถิ่นรวมทั้งการศึกษาแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้

2.3 ลักษณะที่ดีของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

มีนักการศึกษา และผลการวิจัย ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

สมพร จารุณภู (2540, น.19) ได้อธิบายลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า

1. เป็นหนังสือที่สามารถสนองความต้องการของนักเรียนได้
2. เป็นหนังสือที่เหมาะสมกับความรู้และความสนใจของนักเรียน
3. เป็นหนังสือที่เหมาะสมกับความรู้และความสามารถของนักเรียนที่จะอ่านซึ่งได้แก่ ความเหมาะสมในการใช้ภาษา ประสิทธิภาพและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน และควรเป็นเรื่องจริงใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุด

4. เป็นหนังสือที่ทำให้แง่คิดในด้านคุณธรรม จริยธรรมหรือสุภาษิตสอนใจ
5. เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่อง มีแก่นสาร และมีสาระถูกต้อง เนื้อหาความจริงมีคุณค่าต่อชีวิต มีประโยชน์ น่าสนใจ ให้ความเพลิดเพลิน เกิดความคิด อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

เทียมจันทร์ ศรีสังข์ (2542, น.12-13) อธิบายคุณลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีไว้ดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา เนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมต้องสอดคล้องกับหลักสูตรซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรก็ได้ นอกจากนี้แล้วเนื้อหาต้องมีความทันสมัย และถูกต้อง ผู้อ่านได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินจากการอ่านและสามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญได้

2. ด้านโครงสร้าง ควรมีรูปแบบหรือโครงสร้างที่เหมาะสมที่สุดที่สามารถสื่อเนื้อหาสาระหรือความคิดให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเรื่องราวในหนังสือได้มากและดีที่สุด

3. ด้านการนำเสนอเนื้อหา ต้องมีเอกภาพ มีสัมพันธ์ภาพและจุดเน้น เพื่อทำให้น่าสนใจและเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

4. ด้านการใช้ภาษา ต้องใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักภาษา สามารถเข้าใจได้ง่าย สื่อความหมายชัดเจน เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้อ่าน

5. ด้านการนำไปใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน ต้องสามารถนำไปใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ถวัลย์ มาศจรัส (2551, น.20) ได้อธิบายคุณลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมต้องสอดคล้องกับหลักสูตรอาจไม่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรแต่มีเนื้อหาอิงเรื่องใดเรื่องหนึ่งในหลักสูตรเนื้อหาของหนังสือต้องมีความถูกต้องทันสมัยผู้อ่านได้รับความรู้ความเพลิดเพลินจากการอ่านและสามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเรื่องได้

2. ด้านโครงสร้าง โครงสร้างหรือรูปแบบของข้อความต้องเลือกรูปแบบหรือโครงสร้างที่เหมาะสมที่สุดที่สามารถสื่อเนื้อหาสาระหรือความคิดให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวในหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้ดีที่สุด

3. ด้านการนำเสนอเนื้อหาการนำเสนอเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีต้องประกอบด้วย

3.1 การนำเสนอต้องมีเอกภาพผู้เขียนต้องเรียบเรียงและนำเสนอเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และมีการตั้งชื่อเรื่องหรือหัวข้อสอดคล้องกับเนื้อหา

3.2 การนำเสนอต้องมีสัมพันธภาพมีการเชื่อมโยงความคิดตั้งแต่ระดับความคิดย่อยขยายออกไปสู่ความคิดหลักของเรื่องเป็นไปตามลำดับ

3.3 การนำเสนอต้องมีจุดเน้นคือความคิดสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบมีการนำเสนอที่ผู้อ่านแยกรายละเอียดจากสาระสำคัญหรือผู้เขียนอาจเสนอเนื้อหาส่วนที่สำคัญในปริมาณที่มากกว่าส่วนอื่นนอกจากนี้ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจผู้อ่านไม่เบื่อหน่ายและยังเข้าใจง่ายขึ้น

4. ด้านการใช้ภาษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีต้องใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักภาษาไทยใช้ภาษาเข้าใจง่ายสื่อความหมายได้ชัดเจนเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้อ่าน

5. ด้านการออกแบบรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมผู้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีต้องออกแบบขนาดและความหนาของหนังสือให้เหมาะสมในการจับถือได้สะดวกการเขียนเล่มประดิษฐ์ตัวอักษรต้องเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของนักเรียนพิมพ์ตัวอักษรสวยงามอ่านง่ายชัดเจนการบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าเหมาะสมการพิมพ์ตัวสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย

6. ด้านภาพประกอบต้องสอดคล้องกับเนื้อหาช่วยเสริมความเข้าใจในการอ่านมีความชัดเจนขนาดของภาพประกอบเหมาะสมกับหน้ากระดาษและขนาดตัวอักษรภาพประกอบยังช่วยให้การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจและช่วยเพิ่มสีสันให้แก่ผู้อ่าน

พนอร มารุ่งเรือง (2553, น.57) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เรื่อง ของดิกระตุ่มแบน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไว้ดังนี้

1. ด้านลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ ขนาดของหนังสือเหมาะสมในการจับถือได้อย่างสะดวก ลักษณะของปกหนังสือที่น่าสนใจ ชวนให้อยากอ่านตัวอักษรที่พิมพ์สวยงาม อ่านง่ายและชัดเจน

2. ด้านเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องในหนังสือช่วยให้มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ความยาวของเนื้อเรื่องแต่ละบทเหมาะสม การเรียบเรียงเนื้อเรื่องชวนติดตาม เนื้อเรื่องแปลกออกไปจากหนังสือเล่มอื่นๆ ที่มีอยู่ อ่านแล้วสามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเนื้อเรื่องแต่ละบทได้ กิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องเนื้อเรื่องส่งเสริมให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

3. ด้านภาพประกอบ ภาพประกอบสวยงามและชัดเจน ภาพประกอบช่วยให้เกิดความรู้และความเข้าใจในเนื้อหา การจัดวางภาพประกอบมีความเหมาะสมกับหน้าหนังสือ ภาพประกอบดึงดูดให้อยากอ่านเนื้อเรื่อง

4. ด้านการใช้ภาษา ใช้ภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย ภาษาที่ใช้สละสลวยและเข้าใจความหมายได้

5. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ มีหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับท้องถิ่นไว้สำหรับค้นคว้าหาข้อมูลได้ นักเรียนได้รับการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของของดีที่เกิดจากภูมิปัญญาอันเป็นสมบัติล้ำค่าของท้องถิ่นหนังสือเล่มนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดนิสัยใฝ่เรียนรู้ รักการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เมื่อศึกษาจบแล้วนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบการเรียนในวิชาอื่นหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้หนังสืออ่านเพิ่มเติมซึ่งมีความเหมาะสมที่จะเป็นหนังสือสำหรับเด็กด้วยนั้น ผู้สร้างควรคำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้านเพื่อให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

จินตนา ไบกาซูยี (2542, น.10) ได้กล่าวถึงลักษณะหนังสือสำหรับเด็กโดยทั่วไปดังนี้

1. เนื้อหา มีวัตถุประสงค์และแก่นของเรื่องบ่งบอกชัดเจน

2. เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถในการอ่าน และความสนใจในการอ่านของผู้อ่านตามระดับวัย
3. รูปแบบการเขียนเนื้อหา หรือการเสนอเนื้อหา มีหลายประเภท ได้แก่ นิยาย นิทาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ เมื่อเลือกใช้ประเภทใดต้องใช้อย่างถูกต้อง ตามรูปแบบไม่ปะปนจนสับสน และควรกลมกลืนกันไป นั่นคือเขียนให้ผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กสามารถอ่านเข้าใจง่ายและรู้เรื่องเร็วที่สุด
4. หนังสือควรมีรูปภาพเป็นส่วนประกอบสำคัญ สัดส่วนของภาพกับเนื้อหาขึ้นอยู่กับวัยของผู้อ่าน
5. สำนวนภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ๆ ถูกต้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก สั้น กระชับ ได้ใจความ
6. ใช้ตัวอักษร และขนาดตัวอักษรชนิดที่อ่านง่ายและชัดเจนเหมาะสมกับวัย
7. รูปเล่มหนังสือ ควรมีขนาดไม่ใหญ่ไม่เล็ก กว้างหรือยาวเกินไป มีสีสวยงามเหมาะสมสะดุดตา การเย็บเล่มแข็งแรงทนทาน

นพวรรณ สิริเวชกุล (2548, น.11) ได้กล่าวถึงหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก ไว้ว่า จะต้องเป็นหนังสือที่อ่านแล้วทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน มีเนื้อหาสาระตรงกับใจผู้อ่าน คือวัยเด็ก มีรูปเล่มสะดุดตาก่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น ชวนให้หยิบขึ้นมาพลิกดูเนื้อหาข้างใน ซึ่งลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กที่ดีจะต้องมีสิ่งต่อไปนี้

1. เทคนิคการพิมพ์และการจัดรูปเล่ม หมายถึง ความสวยงาม ขนาดของตัวอักษรที่ต้องดึงดูดใจเด็ก อีกทั้งขนาดของรูปเล่มก็ต้องเหมาะสมกับความต้องการของเด็กด้วย คุณภาพของกระดาษต้องดี มีการจัดรูปเล่มให้ดูโปร่งสบายตา ภาพกับอักษรที่ต้องใช้ต้องไม่ทับกันจนดูยุ่งเหยิง รวมทั้งต้องมีชื่อเรื่องที่让孩子เกิดความรู้สึกสนใจ

2. เนื้อหา ควรจะมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็กแต่ละช่วงอายุการดำเนินเรื่องควรเข้าใจชวนให้น่าติดตาม มีขนาดไม่สั้นหรือยาวจนเกินไปสำหรับในเด็กแต่ละวัย รวมทั้งต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเมื่ออ่านหนังสือเล่มนั้นๆ ด้วย

เจด็จ คชฤทธิ์ (2554, น.47) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กที่ดีว่า ควรมีการออกแบบและจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม หนังสือสำหรับเด็กจึงควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รูปเล่มลักษณะ หมายถึง ลักษณะทั่วไปของหนังสือประกอบไปด้วย รูปเล่ม ขนาดสภาพภาพประกอบ การใช้ตัวอักษร การจัดหน้า ความหนาของกระดาษ รวมไปถึงระบบของ

การผลิต เป็นต้น ซึ่งจะต้องมีลักษณะที่สอดคล้องเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กและเอื้อต่อการอ่านหรือใช้หนังสือ

2. ลักษณะของเนื้อหาหรือเรื่องราว หนังสือสำหรับเด็กนั้นควรมีเนื้อหาหรือเรื่องราวที่ไม่ซับซ้อน ทั้งยังควรมีลักษณะที่ตรงไปตรงมาเพื่อให้เด็กเข้าใจง่าย

กล่าวโดยสรุป หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเด็กที่ดึ้นนั้นต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. มีเนื้อหาที่ดี คือ

1.1 ต้องสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551

1.2 ความสั้นยาวของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน

1.3 ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน

1.4 เนื้อหามีความทันสมัยและถูกต้อง

1.5 ชื่อเรื่องหรือหัวข้อสอดคล้องกับเนื้อหา

2. มีการใช้ภาษาที่ดีคือ

2.1 ใช้ภาษาถูกต้องตามหลักภาษา

2.2 ใช้ศัพท์และประโยคไม่ซับซ้อนเหมาะสมกับระดับชั้น

2.3 ใช้ภาษาเข้าใจง่ายสื่อความหมายชัดเจนเหมาะสมกับวัยและความสามารถ

ของผู้อ่าน

2.4 ใช้ภาษาในการตั้งชื่อเรื่องน่าสนใจชวนให้ติดตาม

3. มีภาพประกอบที่ดี คือ

3.1 ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหา

3.2 ภาพประกอบสวยงามและชัดเจน

3.3 ขนาดและการวางภาพเหมาะสมกับหน้ากระดาษ

3.4 ภาพประกอบดึงดูดความสนใจให้อยากอ่านเนื้อเรื่อง

3.5 ภาพประกอบช่วยให้เกิดความรู้และเข้าใจในเนื้อหา

4. มีรูปเล่มที่ดี คือ

4.1 ขนาดของหนังสือเหมาะสมในการจับถือได้อย่างสะดวก

4.2 ปกหนังสือดึงดูดความสนใจชวนให้เปิดอ่าน

4.3 การจัดรูปเล่มหนังสือทำให้อ่านง่าย

4.4 ขนาดของตัวอักษรสวยงาม อ่านง่ายชัดเจน

4.5 การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าเหมาะสม

5. มีคุณประโยชน์ คือ

- 5.1 ผู้อ่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 5.2 ช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้
- 5.3 ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความเข้าใจและมีจิตสำนึกที่ดี
- 5.4 เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนด้วยการแสวงหาความรู้ด้วย

ตนเอง

5.5 เป็นสื่อการสอนที่สามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนของครู และนักเรียนได้เป็นอย่างดี

2.4 การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม

มีนักการศึกษา และผลการวิจัย ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527, น.12 – 21) ได้เสนอแนะขั้นตอนในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม สรุปได้ ดังนี้

1. จะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยอาจศึกษาจากหนังสือขณะการประกวด ศึกษาจากผลงานของนักเขียนต่างๆ เข้าฟังการอบรมเกี่ยวกับการสร้างหนังสือเด็ก

2. เลือกเนื้อหา อาจนำมาใช้ได้หลายทาง เช่น นำเรื่องมาจากหลักสูตร หรือนำเรื่องมาจากสภาพท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสามารถหาได้จากการศึกษาความสนใจ และความต้องการของเด็กวัยต่างๆ

3. เขียนโครงเรื่อง (Plot) โครงเรื่องจะครอบคลุมถึงจำนวนหน้า จำนวนหัวข้อ เรื่อง ความยาวสั้นของแต่ละหัวข้อเรื่องของย่อหน้า เพื่อจะได้นำไปสู่การจัดรูปเล่ม และการจัดวางหน้าให้เหมาะสมกับภาพประกอบ โครงเรื่องควรจัดหน้าย่อ ๆ ให้เห็นชัดทั้งเรื่องโดยเริ่มที่วางจุดหมาย หรือแก่น (Theme) ของเรื่องก่อน เมื่อได้แก่นของเรื่องแล้วจึงคิดหรือผูกเป็นโครงเรื่อง

4. การเขียนบท (Script) เป็นการนำเรื่องที่ได้อาจจากโครงเรื่อง หรือเนื้อเรื่องย่อมาเขียนบอกขั้นตอนของเรื่องและรูปภาพ โดยการบอกแต่ละหน้าของหนังสือตั้งแต่หน้าปก ใบบรองปก หน้าปกใน จนถึงหน้าสุดท้าย การเขียนบทสคริปต์จะเป็นแนวทางในการจัดวางภาพและรูปเล่มของหนังสือได้ว่า หนังสือเรื่องนี้แต่ละหน้าจะมีอะไรบ้าง คำบรรยายอะไรบ้าง และมีกี่หน้า

5. การทำดัมมี่ (Dummy) คือ การทำหนังสือจำลองของหนังสือที่จะทำขึ้นมา อาจจะทำเป็นรูปเล่มเล็กๆ ก็ได้ แล้วนำรายละเอียดของบทสคริปต์ที่เขียนขึ้นมาเขียนและวาดรูปลงไปที่ยอดมี ตั้งแต่ปกไปจนถึงหน้าสุดท้าย ดัมมี่เป็นการทดลองทำก่อนที่จะพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อจะได้ดูว่ามีความเหมาะสมเพียงใด

6. การทำรูปเล่ม (Format) เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ลักษณะรูปร่าง ขนาดกระดาษ ขนาดของตัวหนังสือ หรือการพิมพ์ ลักษณะและขนาดของรูปเล่มควรมีขนาดพอเหมาะหยิบถือได้สะดวก ความหนาของหนังสือขึ้นอยู่กับระดับของผู้อ่าน หนังสือที่มีเนื้อหายาวมากควรแบ่งออกเป็นหลายเล่ม โดยจบเป็นตอน ๆ แต่ละตอนจบในตัวเอง ขนาดของรูปเล่มถือเอาความกะทัดรัดเปิดง่ายเป็นเกณฑ์ รูปเล่มที่นิยมในการสร้างหนังสือ คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน

7. การตั้งชื่อเรื่อง อาจตั้งก่อนหรือหลังการเรียนรู้ก็ได้ แต่ควรจะทำให้ความสนใจเร็วใจ มีความแปลกใหม่ ทำให้เขาได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องอะไร รู้จักใช้ถ้อยคำ สำนวนที่เด็กคิดใจ และเกิดภาพพจน์ ชื่อเรื่องอาจพิจารณาจากตัวเอกของเรื่อง จำนวนตัวละคร ชื่อสัตว์ เนื้อเรื่อง ชื่อสถานที่ หรือลักษณะรูปร่างของหนังสือ

กัญญาพร นิตยประภา (2534, น.76-77) ได้อธิบายถึงส่วนประกอบต่างๆ ของหนังสือ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้ ดังนี้

1. ใบบ่มปก (Jacket) คือส่วนที่ทำหน้าที่หุ้มปกหนังสือ บนใบบ่มปกนี้จะมีภาพสวยๆ ซึ่งตรงกับเนื้อเรื่องในหนังสือ มีชื่อผู้เขียนภาพประกอบอยู่ด้วย ภาพบนใบบ่มปกของหนังสือบางเล่มอาจเหมือนกับภาพปกนอกก็ได้

2. ปกนอก (Cover) อาจเป็นปกแข็งหรือปกอ่อนก็ได้บนปกของหนังสือเด็กจะมีภาพสวยๆ ซึ่งตรงกับเนื้อเรื่องของหนังสือ ผู้วาดภาพประกอบจะเลือกภาพที่เด่นและดึงดูดความสนใจของเด็ก จะมีชื่อผู้เขียนและผู้วาดภาพประกอบอยู่ด้วย

3. ใบบรองปก (End Papers) จะเป็นหน้าว่าง ใบบรองปกมีทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

4. หน้าชื่อเรื่อง (Half title page) หน้านี้จะมีชื่อหนังสือปรากฏอยู่เท่านั้นหนังสือบางเล่มจะตัดส่วนนี้ออกไป

5. หน้าปกใน (Title Page) เป็นหน้าสำคัญ เพราะบรรณารักษ์จะอาศัยหน้านี้ทำบัตรรายการและเขียนบรรณานุกรม หน้าปกในประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ชื่อผู้วาดภาพประกอบ ชื่อชุดผู้จัดพิมพ์หรือสำนักพิมพ์ สถานที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์

6. หน้าลิขสิทธิ์ (Copyright Page) อยู่ด้านหลังของหน้าปกในจะบอกให้ทราบว่าหนังสือเล่มนี้ได้จดทะเบียนลิขสิทธิ์เมื่อใด

7. หน้าคำอุทิศ (Dedication) เป็นคำที่ผู้เขียนกล่าวแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

8. เนื้อสารบัญ (Content) เป็นหน้าที่แสดงให้ทราบว่าเนื้อเรื่องหนังสือนั้นแต่ละบทอยู่หน้าใด

9. เนื้อเรื่อง (Text) หน้าแรกของเนื้อเรื่องจะเป็นหน้าขวามือ แต่หนังสือที่พิมพ์ 2 หน้าก็อาจเริ่มจากหน้าซ้ายมือ

10. อภิธานศัพท์ (Glossary) สำหรับหนังสือเด็กที่มีคำศัพท์เฉพาะเป็นจำนวนมาก ควรอธิบายคำศัพท์เรียงตามลำดับอักษร ไว้ด้วยเพื่อช่วยให้เด็กอ่านเนื้อเรื่องได้เข้าใจยิ่งขึ้น

11. หน้าแสดงกิจกรรม เป็นหน้าที่ให้เด็กได้ฝึกเขียนรูป ระบายสีหรือมีแบบฝึกหัด ช่วยให้เข้าใจในเนื้อเรื่องดีขึ้น อาจอยู่ท้ายบทหรือท้ายเล่ม

จินตนา ใบกาซูยี (2542, น.134) ได้กล่าวถึงการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ว่าควรดำเนินการตามขั้นตอน ต่อไปนี้

1. การวางแผนการเขียน เป็นการวางแผนการเขียนล่วงหน้า เพื่อใช้เป็นหลักหรือแนวทางในการเขียน ขั้นตอนการวางแผนการเขียน ดังต่อไปนี้

1.1 กำหนดประเภทหนังสือและกำหนดแนวในการเขียนให้ตรงตามจุดประสงค์ของหนังสือประเภทนั้นๆรวมทั้งตรงกับความต้องการของเด็กด้วย

1.2 กำหนดจุดประสงค์ของการเขียน เพื่อให้การเขียนหรือการอ่านนั้นๆ มีเป้าหมาย ทิศทางที่ชัดเจน ทั้งนี้จุดประสงค์ต้องเด่นชัด

1.3 กำหนดระดับผู้อ่านกลุ่มประชากร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนให้ตรงกับระดับอายุ เพศ และความสนใจในการอ่าน

1.4 กำหนดเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่องให้ตรงกับเนื้อหาในหลักสูตรหรือตามความสนใจและความต้องการการอ่านตามวัยของเด็ก

1.5 กำหนดชื่อเรื่อง ให้สอดคล้องกับหัวข้อเรื่องให้ตรงกับเนื้อหาเพื่อให้ผู้อ่านสามารถคาดคะเนได้ว่าภายในเรื่องอะไร

1.6 กำหนดโครงสร้างเนื้อหาหรือโครงเรื่องให้เห็นชัดเจนโดยคำนึงถึงโครงสร้างเนื้อหาทางวิชาการเป็นสำคัญ

1.7 กำหนดแนวการเขียน ให้สม่ำเสมอตลอดทั้งเล่ม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเขียนแบบร้อยแก้วและเป็นแบบความเรียง

1.8 กำหนดแหล่งข้อมูลค้นคว้าอ้างอิง เพื่อสะดวกในการนำข้อมูลมาใช้

2. การจัดทำรูปเล่มและต้นฉบับ

การจัดทำรูปเล่มและต้นฉบับหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นการกำหนดโครงสร้างของหนังสือทั้งเล่ม โดยกำหนดว่าหนังสือควรมีขนาดรูปเล่มอย่างไร มีความยาวขนาดใด มีรูปภาพประกอบหรือไม่ อย่างไร การจัดหน้า การเข้าเล่ม การเย็บเล่ม การออกแบบปก เหล่านี้เป็นต้น

2.1 ความยาวของหนังสือ ความยาวของหนังสือขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้อ่านตามวัย เช่น วัย 6-11 ขวบ ยาวประมาณ 8-24 หน้า (ขนาด 8 หน้ายก) 16-32 หน้า (ขนาด 16 หน้ายกใหญ่) วัย 12-14 ขวบ ยาวประมาณ 50 - 100 หน้า (ขนาด 16 หน้ายก) และขึ้นอยู่กับความยากง่ายและธรรมชาติของเนื้อหาสาระ

2.2 รูปเล่มที่ได้มาตรฐานการกำหนดรูปเล่มของหนังสือซึ่งประกอบด้วยขนาดของหนังสือและจำนวนหน้าของหนังสือ สำหรับมาตรฐานการตัดกระดาษของโรงพิมพ์ที่นิยมกันมีดังนี้

กระดาษ 31x 34 นิ้ว ผลิตหนังสือขนาด 185 x 260 มม. (8 หน้ายก) แนวตั้ง-นอน

ขนาด 130 x 185 มม. (พอกเกตบุค) แนวตั้ง

กระดาษ 24 x 35 นิ้ว ผลิตหนังสือขนาด 210 x 297 มม. (8 หน้ายกใหญ่) แนวตั้ง

ขนาด 148 x 210 มม. (16 หน้ายกใหญ่) แนวตั้ง

ทั้งนี้หนังสือใดไม่มีการกำหนดจำนวนหน้าให้เข้ากับมาตรฐานการตัดกระดาษของ โรงพิมพ์หนังสือเล่มนั้นจะมีราคาสูงมาก

2.3 ภาพประกอบ แผนที่ แผนภูมิและอื่น ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเครื่องมือและเครื่องทุ่นแรงในการอ่าน มีหรือไม่มี ถ้ามีต้องชัดเจนเข้าใจได้ง่าย มีขนาดเหมาะสม

2.4 การจัดรูปเล่มและจัดหน้าหนังสือ ผู้เขียนจะต้องรู้วิธีการจัดทำรูปเล่มอย่างคร่าว ๆ ที่เรียกว่า การจัดทำดัมมี่ (dummy) ซึ่งหมายถึงรูปเล่มที่จำลองมาจากหนังสือเล่มที่จะจัดพิมพ์จริงประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับขนาดรูปเล่ม ปก จำนวนหน้า และการจัดวางหน้า เพื่อใช้เป็นแบบสำหรับจัดพิมพ์และเรียงพิมพ์ฉบับจริง

2.5 การจัดทำต้นฉบับเป็นการจัดทำต้นฉบับหรือเรื่องราวที่เขียนขึ้นให้สมบูรณ์เรียบร้อยและชัดเจน โดยควรทำเป็นต้นฉบับอย่างน้อย 2 ชุด ส่งให้โรงพิมพ์และเก็บไว้กับตัวผู้เขียนเอง

สมพร จารุณัฐ (2540, น.13) ได้กล่าวถึงการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นสำรวจ

ควรพิจารณาบทเรียนก่อนว่ามีหัวข้อเรื่องราวใดบ้างที่สมควรจะทำก็ควรจัดเฉพาะที่จำเป็นก่อนในบางท้องถิ่นอาจมีอาชีพขนบธรรมเนียมประเพณีตำนานหรือเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาให้นำมาพิจารณาจัดทำหรือเรื่องที่กำลังเป็นปัญหาของสังคมหรือชุมชนกำลังประสบอยู่เช่นการทำลายทรัพยากรสุขภาพอนามัยการขาดความร่วมมือและเรื่องที่เห็นว่าจำเป็นจะต้องปลูกฝังเยาวชนให้แนวคิดในการแก้ปัญหา

2. กำหนดจุดประสงค์

การกำหนดจุดประสงค์เป็นการระบุถึงประสบการณ์ที่เด็กควรได้รับและระบุช่วงระดับชั้นซึ่งจำเป็นต้องใช้หนังสือนั้นไว้อย่างกว้างๆ ว่าจะมุ่งเสริมวิชาใดให้ชัดเจน

3. วิธีเขียน

3.1 นำส่วนสำคัญขึ้นมาก่อนเป็นการเร้าใจแล้วดำเนินการเขียนตามโครงเรื่องที่วางไว้

3.2 เสริมแทรกคติพจน์หรือข้อคิดลงในข้อเขียนถ้าคติพจน์เป็นร้อยกรองก็จะดียิ่งขึ้นเพราะจะทำให้เรื่องน่าอ่านและผู้อ่านจำได้ดี

3.3 ควรมีภาพประกอบเพราะภาพเป็นแรงจูงใจให้เด็กอยากอ่านอยากรู้เรื่องเกี่ยวกับภาพนั้นและภาพยังเป็นเครื่องช่วยอธิบายได้อีกด้วย

4. ด้านการใช้ภาษา

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม 2 ลักษณะดังนี้

1. ศัพท์มีรายการอธิบายความหมายของศัพท์เฉพาะไว้ในหนังสือเพื่อช่วยผู้อ่านทำความเข้าใจเรื่องด้วย

2. การใช้ภาษาถูกต้องชัดเจนสละสลวยเข้าใจง่ายและการอธิบายความกะทัดรัดไม่วกวน

5. เนื้อเรื่อง

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาเนื้อเรื่องในการตรวจหนังสืออ่านเพิ่มเติมสรุปได้ดังนี้

1. เนื้อเรื่องสอดคล้องกับจุดประสงค์ต้องกำหนดจุดประสงค์ในการเขียนหนังสือให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้อ่านได้ความรู้ความคิดทักษะและเจตคติอย่างไร

2. เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการของแต่ละสาขาเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปไม่ขัดต่อระเบียบประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม

3. เนื้อเรื่องยากง่ายพอเหมาะกับวัยประสบการณ์และความสามารถทางสติปัญญาของผู้อ่านที่จะได้รับ

4. เนื้อเรื่องสั้นยาวพอเหมาะไม่สั้นเกินไปจนผู้อ่านไม่สามารถเกิดความเข้าใจเรื่องนั้นได้หรือยืดยาวสับสน

5. เนื้อเรื่องเหมาะสมกับประสบการณ์วุฒิภาวะสภาพแวดล้อมของผู้อ่านตลอดจนเป็นตัวอย่างที่สมจริงด้วย

6. การใช้ภาพประกอบ

ภาพประกอบในหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่ามีบทบาทสำคัญดังนี้

1. ภาพช่วยเสริมเนื้อหาสาระและเรื่องราวภาพแสดงรูปร่างลักษณะของคนสัตว์ และสถานที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสาระได้อย่างรวดเร็วและไม่ผิดพลาด
2. ภาพช่วยดึงดูดความสนใจภาพประกอบเหล่านั้นอาจจะต้องมีสีสัน หลากหลายภาพสวยงามและชัดเจนมีความถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจ
3. ภาพช่วยเสริมสร้างจินตนาการลึกซึ้งและกว้างไกลขึ้นเกี่ยวกับสถานที่เวลา เหตุการณ์อารมณ์และความรู้สึก
4. ภาพประกอบเป็นภาพถ่ายทั้งภาพขาวดำและภาพสีสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ปรากฏในภาพตามความเป็นจริง

7. การทำดัมมี่

การทำดัมมี่คือการทำเล่มหนังสือจำลองของหนังสือที่จะทำขึ้นมาตั้งแต่ปกใน จนถึงหน้าสุดท้ายก่อนที่จะพิมพ์เป็นเล่มเพื่อดูว่ามีความเหมาะสมเพียงใด

8. การจัดวางหน้าหรือการจัดหน้าจัดภาพและคำอธิบาย

การจัดวางหน้าหรือการจัดหน้าจัดภาพและคำบรรยายให้เหมาะสมตามลำดับ มีศิลปะทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาให้ตัวหนังสือและภาพมีความสมดุลกับหน้าหนังสือและ ตัวอักษรควรมีความต่อเนื่องกันระหว่างรูปกับตัวหนังสือตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย หลักเกณฑ์ทางศิลปะในการวางหน้าเน้นสิ่งสำคัญ 5 ประการคือหลักสมดุลหลักเอกภาพหลักการ เน้นจุดสนใจหลักการเว้นช่วงขาวและหลักการนำสายตา

9. ด้านรูปเล่มและการพิมพ์

- 1) ขนาดของรูปเล่มหนังสือประกอบด้วย 4 ขนาดคือ

ขนาด 21 X 29.9 เซนติเมตรหรือขนาด 8 หน้ายกใหญ่

ขนาด 18.5 X 26 เซนติเมตรหนังสือเรียนขนาดใหญ่หรือขนาด 8 หน้ายก

(1 ยกมี 8 หน้า)

ขนาด 14.8 X 21 เซนติเมตรหนังสือเรียนขนาดกลางหรือขนาด 16 หน้ายก

(1 ยกมี 16 หน้า)

ขนาด 13 X 18.5 เซนติเมตรหนังสือเรียนขนาดเล็กหรือขนาด 16 หน้ายก

- 2) จำนวนหน้าของหนังสือสำหรับนักเรียนอายุ 10-14 ปีเรียนระดับ

ชั้นประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนหน้าหนังสือประมาณ 48-100 หน้า

3) ขนาดของตัวอักษรสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นประมาณขนาด 16 พอยท์มัธยมศึกษาตอนปลายไม่ต่ำกว่าขนาด 14 พอยท์ลักษณะของตัวอักษรได้แก่ตัวบางคือตัวอักษรที่อยู่ในหน้าของหนังสือทุกๆ ไปตัวหนาคือตัวอักษรที่เพิ่มความหนาเพื่อความชัดเจนจะใช้เป็นตัวเน้นหัวเรื่องตัวเอนคือตัวอักษรที่ต้องการอธิบายหรือบรรยายได้ภาพ

4) ขนาดหน้าเรียงและจำนวนบรรทัดเสนอไว้ดังนี้

หนังสือขนาด 18.5X26 เซนติเมตรจะมีหน้าคอลัมน์ (หน้าเรียง) กว้าง 15 เซนติเมตรและมีบรรทัดประมาณ 28-35 บรรทัด / หน้า

หนังสือขนาด 14.8X21 เซนติเมตรจะมีหน้าคอลัมน์ (หน้าเรียง) กว้าง 12 เซนติเมตรและมีบรรทัดประมาณ 22-27 บรรทัด / หน้า

5) การเว้นชายของหนังสือชายบนประมาณ 2.5-3 เซนติเมตรชายด้านซ้ายและขวาประมาณ 1.5 เซนติเมตรชายล่างประมาณ 1.5 เซนติเมตร

วิลาสินี พ้องพงษ์ศรี (2552, น.70) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ตำนานเมืองสระบุรี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับขั้น ต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ข้อมูล เกี่ยวกับการสร้างหนังสือ
2. เลือกเนื้อหา
3. การเขียนโครงเรื่อง
4. การเขียนบทสรุป
5. การทำคำมี
6. การทำรูปเล่ม
7. การตั้งชื่อหนังสือ

อมรรัตน์ ทรัพย์ดี (2552, น.31) ได้สรุปขั้นตอนในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ไว้ว่า ผู้สร้างต้องบอกได้ว่าต้องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด เพื่อจะได้จำกัดวงในการทำผลงานหนังสือส่งเสริมการอ่านให้แคบเข้า และตัดสินใจได้ง่ายยิ่งขึ้น การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม ต้องคำนึงถึงวัยของนักเรียน และจิตวิทยาของนักเรียน เพื่อให้หนังสือที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา ภาพประกอบ รูปเล่ม ขนาด สี สัน สำนวนภาษาที่ใช้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้นจึงจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด

สมหมาย ภูทับทิม (2554: 41) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างหนังสือประกอบการเรียน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขาค้อ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไว้ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและหลักการสร้างหนังสือประกอบการเรียนจากหนังสือวารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. วิเคราะห์เนื้อหา ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

4. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขต อำเภอเขาคกรรจ์ ได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอเขาคกรรจ์ วัฒนธรรมอำเภอเขาคกรรจ์ และศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาคกรรจ์ เพื่อรวบรวมแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอเขาคกรรจ์ และออกเดินทางไปพบกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละตำบลทั้ง 4 ตำบล ในอำเภอเขาคกรรจ์ แล้วนำเนื้อหาที่ได้มาปรับตามขอบข่ายของสาระการเรียนรู้ที่ได้วิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แล้วกำหนดสาระการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขาคกรรจ์ โดยแยกเนื้อหาตามประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 9 ประเภท ที่จะนำมาสร้างเป็นหนังสือประกอบการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

5. กำหนดโครงเรื่องและภาพประกอบ ที่จะนำมาเรียบเรียงเป็นหนังสือประกอบการเรียนให้ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด

6. ดำเนินการจัดทำ หนังสือประกอบการเรียนตามโครงเรื่องที่วางไว้พร้อมกับภาพประกอบที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและการเรียนรู้ของผู้เรียน

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ผู้เขียนควรมีความรู้ความเข้าใจใน เรื่องที่เขียนเป็นอย่างดีและมีแนวทางที่ดีในการเขียนทั้งในด้านการวางแผนและการจัดรูปแบบ จึงจะทำให้การพัฒนาหนังสือประสบความสำเร็จ โดยมีขั้นตอนในการสร้าง คือ

1) ศึกษาทฤษฎีและหลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อวิเคราะห์ สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้

3) เลือกเนื้อหา โดยรวบรวมเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลต่างๆตามขอบเขตที่ระบุไว้ ตามสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้

4) เขียนโครงเรื่อง โดยนำเนื้อหาที่รวบรวมได้ มาจัดแบ่งเป็นบทมีการเรียงลำดับ ตามลักษณะของเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ก่อนหลัง และมีภาพประกอบช่วยความเข้าใจ

5) ทำรูปแบบหนังสือคร่าวๆ หรือคัมมี้ คือ ทำหนังสือจำลองขึ้นมา ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับขนาดรูปเล่ม ปก จำนวนหน้า และการจัดวางหน้า เพื่อใช้เป็นแบบสำหรับจัดพิมพ์และเรียงพิมพ์ฉบับจริง

6) จัดทำรูปเล่มจริง

2.5 การจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสำหรับในการใช้สื่อสิ่งพิมพ์นี้ มีงานวิจัยของ อ่อนสา เกตุแก้ว (2552, น.44) ได้กล่าวถึงกระบวนการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมในการจัดการเรียนการสอน ไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ชี้นำ กิจกรรมทบทวนความรู้เดิมและกระตุ้นผู้เรียนด้วยกิจกรรม เพลง เกม ฯลฯ
- 2) ชี้นสอน ดำเนินการตามแผนการสอนที่สร้างขึ้นแต่ละแผนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นเป็นสื่อการสอนทั้ง 7 แผน
- 3) ชี้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายเนื้อหาในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ว่าจะด้วยกิจกรรม หรือ เกม
- 4) ชี้นวัดผล ให้นักเรียนทำแบบทดสอบท้ายเรื่องเมื่อเสร็จสิ้นการสอน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งปรากฏว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียน

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อต่างๆ ไป ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนซึ่งรวมถึงหนังสืออ่านเพิ่มเติมซึ่งเป็นสื่อการสอนประเภทหนึ่งด้วยนั้น ไว้ดังนี้

ณรงค์ กาญจนะ (2553, น.12) ในการใช้สื่อ ครูควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับขั้นตอนของการสอนและวัตถุประสงค์ของบทเรียน ดังนี้

1. ใช้สื่อการสอนในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ทั้งนี้เพื่อเร้าผู้เรียนให้เกิดความสนใจ และเปลี่ยนพฤติกรรมในเบื้องต้น โดยปรับตนเองให้พร้อมที่จะเรียนรู้บทเรียนใหม่ ซึ่งอาจกระทำได้โดยการรื้อฟื้นความรู้เดิม (assimilation) หรือขยายความรู้เดิม (accommodation) เพื่อนำมาใช้ให้ประสานกันกับความรู้ใหม่ ซึ่งจะเรียนในขั้นต่อไป
2. ใช้สื่อการสอนในขั้นประกอบการสอนหรือขั้นดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ความกระจ่างในเนื้อหาที่เรียนหรือทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและเข้าใจข้อเท็จจริงในเนื้อหาอย่างแท้จริงในรูปของการเกิด Concept เข้าใจหลักการสำคัญ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ดีขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้

3. ใช้สื่อการสอนเพื่อขยายขอบเขตความรู้ของผู้เรียนให้ก้าวหน้าและเจริญงอกงามทั้งในด้านความกว้างและความลึกของภูมิปัญญา ซึ่งเป็นผลของการเรียนอย่างแท้จริง
4. ใช้สื่อการสอนเพื่อย่อสรุปเนื้อหาสำคัญของบทเรียนเกิดเป็น Concept ในเนื้อหาแต่ละเรื่อง
5. ใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีการฝึกและพัฒนาตนเองให้รู้จักขั้นตอนและมีความคิดสร้างสรรค์

ชนากาญจน์ สิงห์ปรีชา (2559, online) ได้กล่าวถึงการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ไว้ดังนี้

1. ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ทั้งนี้เพื่อเร้าผู้เรียนให้เกิดความสนใจ และเปลี่ยนพฤติกรรมในเบื้องต้น โดยปรับตนเองให้พร้อมที่จะเรียนรู้บทเรียนใหม่ ซึ่งอาจกระทำได้โดยการรื้อฟื้นความรู้เดิม (assimilation) หรือขยายความรู้เดิม (accommodation) เพื่อนำมาใช้ให้ประสานกันกับความรู้ใหม่ ซึ่งจะเรียนในขั้นต่อไป
2. ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในขั้นประกอบการสอนหรือขั้นดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ความกระจ่างในเนื้อหาที่เรียนหรือทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและเข้าใจข้อเท็จจริงในเนื้อหาอย่างแท้จริงในรูปของการ เกิดมโนคติ (Concept) เข้าใจหลักการสำคัญ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ดีขึ้นตามจุดประสงค์เชิงที่ได้กำหนดไว้

สรุปได้ว่า ในการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประเภท หนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ครูควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับขั้นตอนของการสอนและวัตถุประสงค์ของบทเรียน เพื่อช่วยทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและเข้าใจข้อเท็จจริงในเนื้อหาอย่างแท้จริง โดยการเกิดมโนคติ (Concept) เข้าใจหลักการสำคัญ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ดีขึ้นตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง เมืองตากน่ายล เป็นสื่อการเรียนรู้ ที่สามารถใช้ได้ทั้งในห้องเรียนโดยมีครูเป็นผู้นำเสนอ ใช้ประกอบการเรียนการสอนในชั้นสอน และให้นักเรียนนำไปใช้นอกห้องเรียนเพื่อศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเองตามงานที่ครูมอบหมายให้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้ง่ายขึ้น โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง เมืองตากน่ายล ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนามโนคติ (concept) คือ การสอนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในแนวคิดเนื้อหาต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติ

จากหลักการข้างต้นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้จึงได้นำมาเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อ ซึ่งจากการสังเคราะห์หลักการสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนามโนคติของ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2554, น.2-23) ได้ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติ

2. จัดกิจกรรมที่มีใช้เพียงแค่การอธิบายเท่านั้น เช่น การอภิปราย การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การวางแผน การสรุปประเด็น เป็นต้น รวมทั้งมีการใช้สื่ออุปกรณ์ต่างๆ เสริมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจ ข้อมูลต่างๆ ในลักษณะของรูปธรรมให้มากที่สุด

3. การตั้งคำถามของครู เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียน ได้คิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ และให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้หรือเข้าใจโดยใช้คำพูดของตนเอง

4. จัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียน ได้ประสบการณ์โดยตรงโดย เชื่อมโยงสิ่งที่ได้จากการสังเกต ฟังและจดบันทึกกับเนื้อหาในบทเรียน สามารถสร้างบทเรียนให้ น่าสนใจเพราะการได้เห็นของจริงทำให้เกิดความเข้าใจในมโนมามากขึ้น

จากแนวความคิดใช้รวมทั้งแนวความคิดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบการใช้ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นสื่อ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อ ดังสรุปเป็นกิจกรรมการสอนที่ใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็น สื่อ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อท้องถิ่น ในตารางที่ 2.2 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงรายการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ในการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตากน่าลเป็นสื่อ ในแต่ละบทเรียนและหน่วยการเรียนรู้

บทที่	หน่วยการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้
บทที่ 1 เชื้ออินจังหวัดตาก	หน่วยที่ 1 เรื่อง จังหวัดตากของเรา	1.ลงมือปฏิบัติจริง
		2.การตั้งคำถามของครู
	หน่วยที่ 2 เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของจังหวัดตาก	3.เกม
		4.ให้แก้ปัญหาโดยการแสดงบทบาทสมมติ
บทที่ 2 เมืองตากเข้มแข็ง	หน่วยที่ 3 เรื่อง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในจังหวัดตาก	1.ลงมือปฏิบัติจริง
		2.การตั้งคำถามของครู
		3.การสัมภาษณ์
		4.ทัศนศึกษา
		5.ให้สรุปเป็นแผนผังความคิด

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

บทที่	หน่วยการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้
บทที่ 3 เล่าเรื่องเมืองระแหง	หน่วยที่ 4 เรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	1.ลงมือปฏิบัติจริง 2.การตั้งคำถามของครู 3.ให้วิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์
บทที่ 4 คนศิรีเมืองตาก	หน่วยที่ 5 เรื่อง บุคคลสำคัญในจังหวัดตาก	1.ลงมือปฏิบัติจริง 2.การตั้งคำถามของครู 3.ยกตัวอย่างบุคคลสำคัญในท้องถิ่นพร้อมให้เหตุผล 4.อภิปรายการนำข้อคิดจากบุคคลตัวอย่างมาใช้ในชีวิตประจำวัน
บทที่ 5 เมืองตากหลากหลายวัฒนธรรม	หน่วยที่ 6 เรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดตาก	1.ลงมือปฏิบัติจริง 2.การตั้งคำถามของครู 3. อภิปรายความสำคัญและการอนุรักษ์วัฒนธรรม

3. แนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้
 กัญญา ลินทรัตนกุล (2540, น.286) กล่าวว่า “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือผลการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้หรือทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรแต่ละระดับ ได้กำหนดหลักการไว้แตกต่างกัน แต่หลักการสำคัญที่มุ่งเน้นคือเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ เพราะฉะนั้น ในการที่จะพิจารณาว่าผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามหลักสูตรหรือไม่ ก็ต้องใช้เครื่องมือวัด”

ศาสตราจารย์ (2541, น.135) ได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมและประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรม หรือจากการสอบ การวัดผลสัมฤทธิ์ จึงเป็นการตรวจสอบความสามารถ หรือความสัมฤทธิ์ผลของบุคคลว่าเรียนรู้แล้วเท่าไร ซึ่งสามารถ วัดได้ 2 แบบ ตามจุดหมายและลักษณะวิชาที่สอน คือ

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติ หรือ ทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าวในรูปของการกระทำจริงให้ ออกเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องใช้ข้อสอบ ภาคปฏิบัติ

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา อันเป็น ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถวัดได้โดย ใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์

ภพ เลหาไพบุลย์ (2542, น.329) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ จากไม่เคยกระทำ หรือกระทำได้น้อยก่อนที่จะมีการเรียนการสอน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีการวัดได้จากความหมายของ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพอสรุปได้ว่า ความรู้ความสามารถของนักเรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ นักเรียนได้ศึกษา ซึ่งวัดได้จากการทำแบบทดสอบ หรือใบกิจกรรมที่ผู้สอนได้จัดทำขึ้น โดยวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เป็นต้น

เกษรชัย และหิม (2542, น.13) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถหรือความสำเร็จที่ผู้เรียนได้รับหลังจากผู้เรียนรู้วิชา เหล่านั้น ๆ แล้วพิจารณาจากคะแนนสอบจากแบบสอบหรือการทำงานตามที่ครูกำหนด หรือทั้งสอง อย่างรวมกันหรือได้จากการสังเกตพฤติกรรมและความสำเร็จด้านอื่นๆ ประกอบด้วย

ศิริชัย กาญจนวาสี (2544, น.220) ได้ให้คำนิยามของผลสัมฤทธิ์ว่าเป็นการเรียนรู้ ตามแผนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า อันเกิดจากกระบวนการเรียนการสอนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

โชติกา ภาษีผล (2559, น.55) ได้อธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) ว่า เป็นความสามารถอันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนการสอน ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่ผ่านมารู้ความสามารถทางสมองหรือสติปัญญาของ บุคคลนั้น วิธีการที่ใช้กันมากและเหมาะสมที่สุด คือ การสอบ (Testing) และเครื่องมือที่ใช้สำหรับการ สอบ คือ แบบสอบ (Test) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสอบผู้เรียน

Eysenck (1972, น.16) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ขนาดของความสำเร็จที่ได้จากการเรียนที่อาศัยความสามารถเฉพาะตัวบุคคลโดยตัวที่บ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาจจะได้มาจากกระบวนการที่ไม่ต้องอาศัยการทดสอบ เช่น การสังเกต การตรวจการบ้าน หรืออาจได้ในรูปแบบของระดับคะแนนที่ได้จากการเรียน ซึ่งต้องอาศัยกรรมวิธีที่ซับซ้อน และระยะเวลาที่นานพอสมควร หรืออีกวิธีหนึ่งอาจวัดด้วยภาพวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป

Dictionary of Education ซึ่งมี Carter V. Good เป็นบรรณาธิการ (1973, p.7) ได้อธิบายว่า ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง การทำให้เสร็จ (Accomplishment) หรือประสิทธิภาพทางด้าน การกระทำ ในทักษะที่กำหนดให้หรือ ในด้านความรู้ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Attained) การพัฒนาทักษะในการเรียน ซึ่งอาจพิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้คะแนนที่ได้จากครุมอบหมายงาน

Mehren (1976, p.73) ได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ทักษะและสมรรถภาพของสมองด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนต่อการเรียนแต่ละวิชาซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถหรือความสำเร็จของนักเรียนที่ได้จากการเรียนการสอน ซึ่งวัดผลความสำเร็จหรือระดับความรู้ความสามารถในรูปของคะแนนหรือเกรดเฉลี่ยสะสม ในการวิจัยครั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงหมายถึง คะแนนความสามารถที่เกิดจากการเรียน วิชาสังคมศึกษาในช่วงระยะเวลาหนึ่งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องเมืองตากน่ายล

3.2 ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Bloom และคณะ (1956, p.10-24) ได้แบ่งระดับความรู้ (Cognitive Domain) เป็น 6 ระดับ จากชั้นที่ง่ายไปสู่ชั้นที่ยาก ดังนี้คือ

1. ความรู้ความจำ (Knowledge) เป็นความสามารถทางสมองในอันที่จะทรงไว้หรือรักษาไว้ซึ่งเรื่องราวต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับรู้เข้าใจในสมอง การวัดว่าบุคคลมีความสามารถในการจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใดนั้น ให้ดูที่บุคคลนั้นสามารถเลือกได้ซึ่งสิ่งที่จะจำไว้ได้เพียงใด

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการสื่อความหมายทั้งให้ผู้อื่นรู้เจตนาของตน และตนเองรู้ความหมาย ความปรารถนาของผู้อื่น

3. การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ ความจำ และความเข้าใจไปใช้ในการแก้ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างได้ผล ความสามารถในการนำไปใช้ไม่ได้หมายความว่า การได้เรียนรู้วิธีการนำไปทำตามวิธีการที่ได้รับไปเลียนแบบ แต่ความสามารถในการ

นำไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นความสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนการสอนไปแก้ไขสถานการณ์ให้สำเร็จลุล่วงไป

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการพิจารณาเรื่องราวใดๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการประกอบส่วนย่อยๆ ให้เข้ากันได้เป็นเรื่องเป็นราว เป็นความสามารถในการพิจารณาเรื่องราวในหลายๆ ลักษณะ แล้วนำมาจัดระบบโครงสร้างเสียใหม่ ให้เกิดสิ่งใหม่ซึ่งมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม

6. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินดีริาคาโดยอาศัยหลักเกณฑ์ (Criteria) และมาตรฐาน (Standard) ที่วางไว้

ต่อมา Anderson และ Krathwohl (อ้างถึงใน สิริอร วิชชาวุธ. 2554, น.136-137) ได้ปรับปรุงประเภทการเรียนรู้ ของ Bloom เพื่อให้สามารถเขียนวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้ชัดเจนขึ้น และเป็นไปตามที่ปฏิบัติจริงมากขึ้น เป็น 6 ชั้น ดังนี้

1. ความจำ (Remembering) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการจำ เรื่องราวต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ซึ่งเป็นความรู้จากการจำในความจำระยะยาว (long-term memory) คำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดความจำ เช่น คำว่า ระบุนิยาม จับคู่ บอกรายละเอียด ทำรายการ บอกชื่อ เป็นต้น

2. ความเข้าใจ (Understanding) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการเข้าใจ ความหมายของเรื่องราวต่างๆ โดยการตีความ และแปลความ จากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว คำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดความเข้าใจ เช่น คำว่า สรุป แยกประเภท แสดงตัวอย่าง แปลความหมายเปรียบเทียบ ฯลฯ

3. การประยุกต์ (Applying) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปแล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ที่แตกต่างจากสถานการณ์เดิม คำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดการประยุกต์ เช่น คำว่า แสดง คำนวน ประยุกต์ แก้ปัญหา สาธิต สร้าง รวบรวม ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ค้นหา อภิปราย ตรวจสอบ ฯลฯ

4. การวิเคราะห์ (Analysing) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการแยกแยะ เรื่องราว เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ คำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดการวิเคราะห์ เช่น วิเคราะห์ทดลอง คำนวน วิพากษ์ เปรียบเทียบ สำนวน จัดกลุ่ม เรียงลำดับ จำแนก อภิปราย เขียนไดอะแกรม จัดประเภท แยกความแตกต่าง แก้ปัญหา ฯลฯ

5. การประเมิน (Evaluating) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการตัดสิน เรื่องราวต่างๆ โดยอาศัยเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนด คำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดและการ

ประเมินผล เช่น ตรวจสอบ กำหนดสมมติฐาน วิพากษ์ ทดลอง ตัดสิน ทดสอบ ทำนาย อ้างอิง เปรียบเทียบ ประเมิน เลือก วัด จัดลำดับ แยกความแตกต่าง สรุป ฯลฯ

6. การสร้างสรรค์ (Creating) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการสร้างแนวคิดและสารสนเทศใหม่จากการใช้ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาก่อน คำกริยาที่ใช้ในการวัดการสร้างสรรค์ เช่น พัฒนา เสนอออกแบบ สร้าง วางแผน ประดิษฐ์ ผลิต เขียน ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป Anderson และ Krathwohl ได้เสนอจุดมุ่งหมายทางการศึกษาระดับใหม่ที่ปรับปรุงจากจุดมุ่งหมายการศึกษาของ Bloom โดยจัดแบ่งขั้นการพัฒนาทางด้านสติปัญญาเป็น 6 ขั้น โดยเรียงลำดับจากระดับต่ำไประดับสูง ได้แก่ ขั้นการจำ ขั้นการเข้าใจ ขั้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นการประเมิน ขั้นการสร้างสรรค์ ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดของ Anderson และ Krathwohl โดยต้องการ วัดความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ และการประเมินค่าซึ่งเหมาะสมกับพัฒนาทางด้านสติปัญญาของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3.3 เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2538, น.147) แบ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดของข้อคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน บกพร่องส่วนใดจะได้ซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนใหม่ ขึ้นอยู่กับความต้องการของครู

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาหรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดลองหาคุณภาพหลายครั้งจนกระทั่งมีคุณภาพดีพอจึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้น สามารถใช้เป็นหลักและเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใด ๆ ก็ได้ แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบ บอกลักษณะการสอบ และยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนนด้วยทั้งแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นและแบบทดสอบมาตรฐานมีวิธีการสร้างข้อคำถามเหมือนกัน เป็นคำถามที่วัดเนื้อหา และพฤติกรรมที่สอนไปแล้วจะเป็นพฤติกรรมที่สามารถตั้งคำถามวัดได้ ซึ่งควรวัดให้ครอบคลุมพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

2.1 วัดความรู้ความจำ

2.2 วัดความเข้าใจ

2.3 วัดการนำไปใช้

2.4 วัดการวิเคราะห์

2.5 วัดการสังเคราะห์

2.6 วัดการประเมินค่า

ภัทธา นิคมานนท์ (2540: 61–68) กล่าวถึงประเภทของแบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย ว่าโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบอัตนัย หมายถึง แบบทดสอบที่ถามให้ตอบยาวๆ แสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง ประเภทที่สองคือ แบบทดสอบปรนัย หมายถึง แบบทดสอบประเภทถูก – ผิด จับคู่ เติมคำ และเลือกตอบ

กั้วล เทียนกัณฑ์เทศน์ (2540, น.28) ได้อธิบายว่า กระบวนการเรียนการสอนนั้น การวัดและประเมิน ผลเป็นกระบวนการย่อยที่ประกอบอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนขั้นสุดท้าย เพื่อให้ทราบว่ากระบวนการเรียนการสอนบรรลุผลเพียงไร วิธีที่จะทำให้ทราบได้มีวิธีเดียวเท่านั้น คือ การวัดผล ซึ่งวัตถุประสงค์ของการสอนกับวัตถุประสงค์การวัด ต้องเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและวัดได้

จิรภัทร์ บัวสุวรรณ (2543, น.14) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าเป็นการมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม มุ่งให้นักเรียน เป็นผู้ลงมือปฏิบัติแสวงหาความรู้ มีการทำโครงการ โครงงาน เป็นผู้ผลิตผลงาน รวมทั้งมีการทำงานกลุ่ม และการจัดทำแฟ้มสะสมงาน ดังนั้น การวัดการประเมินจะเน้นการประเมินผลจากสภาพจริง อันเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการค้นหาความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ที่เหมาะสม กับสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ โดยการประเมินจะครอบคลุมความรู้ ทักษะ ความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การ ร่วมกิจกรรม และผลงาน ในการวัดและประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เน้นความสามารถและคุณลักษณะที่แท้จริงของนักเรียนจะต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ดังนี้

1. การทดสอบ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้ ความคิดความก้าวหน้า ในสาระการเรียนรู้ มีเครื่องมือวัดหลายแบบ เช่น แบบเลือกตอบ แบบเขียนตอบ บรรยายความแบบเติมคำสั้นๆ แบบถูกผิด แบบจับคู่ เป็นต้น

2. การสังเกต สังเกตจากพฤติกรรม ความประพฤติ การทำงานเป็นกลุ่ม การรักษาสาธารณสมบัติ การไม่ดูดาในการทำงาน การแสดงออกทางความคิด ความรับผิดชอบ และความสำเร็จในการทำงาน

3. การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่องหรือจบกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยใช้วิธีซักถามเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ค่านิยม ความคิดเห็น และการประเมินตนเองในกิจกรรมต่าง ๆ

4. การประเมินภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินการกระทำ การปฏิบัติงาน เพื่อประเมินการสร้างผลงานชิ้นงานให้สำเร็จ เช่น การทำแผนผังมโนคติ การทำรายงาน การตรวจสอบจดงาน และกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนการสอนสังคม

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2545, น.95) ได้กล่าวว่าเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์(Achievement test) ซึ่งนักวัดผลและนักการศึกษา มีการเรียกชื่อแตกต่างกัน เช่น แบบทดสอบความสัมฤทธิ์ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ หรือแบบสอบผลสัมฤทธิ์ โดยแบบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ทักษะและความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด ซึ่งได้แบ่งประเภทของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเฉพาะกลุ่มที่สอน เป็นแบบทดสอบที่ผู้สอนสร้างขึ้นใช้กันโดยทั่วไปในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) แบบทดสอบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้แล้วให้ผู้ตอบเขียน โดยแสดงความรู้ ความคิด เจตคติได้อย่างเต็มที่

(2) แบบทดสอบปรนัย หรือแบบให้ตอบสั้นๆ เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบเขียนตอบสั้นๆ หรือมีคำตอบให้เลือกแบบจำกัดคำตอบ ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบจับคู่และแบบทดสอบเลือกตอบ

2) แบบทดสอบมาตรฐาน เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั่วไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างดีจนมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

กัญญา ถินทรต้นศิริกุลและโกศล มีคุณ (2555, น.13-18)ได้อธิบายถึงเครื่องมือประเมินผลเพื่อพัฒนาสติปัญญาในวิชาสังคมศึกษา ว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพฤติกรรมเกี่ยวกับด้านความรู้ในวิชาสังคมศึกษาและทักษะวิชาการ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้จากการจัดการเรียนการสอน เพราะฉะนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (achievement test) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. แบบกำหนดคำตอบ เป็นแบบทดสอบที่ประกอบด้วยคำถามและคำตอบ ผู้สอบเพียงแต่เลือกคำตอบที่ต้องการจากคำตอบที่กำหนดให้ แบบทดสอบลักษณะนี้แบ่งออกเป็น

1) ข้อสอบแบบถูก-ผิด (true false) 2.ข้อสอบแบบเลือกตอบ (multiple choice)3.ข้อสอบแบบจับคู่ (matching)

1.1 ข้อสอบแบบถูก-ผิดเป็นข้อสอบที่ใช้ในการวัดความสามารถของผู้สอบ โดยการให้ผู้สอบ ข้อความที่กำหนดให้ถูกหรือผิด (true or false) ใช่หรือไม่ใช่ (yes or no) เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย (agree or disagree) เป็นข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น (fact or opinion) เป็นต้น ลักษณะของข้อสอบแบบนี้จึงมีคำตอบให้เลือกเพียง 2 คำตอบเท่านั้น

1.2 ข้อสอบแบบเลือกตอบ เป็นข้อสอบที่ประกอบด้วยคำถาม (stem) และตัวเลือก (alternative) สำหรับในส่วนที่เป็นคำถามของข้อสอบแบบเลือกตอบจะอยู่ในรูปของคำถาม หรืออยู่ในรูปของข้อความที่ไม่สมบูรณ์ก็ได้ ส่วนตัวเลือกจะประกอบด้วย ตัวเลือกที่เป็นคำตอบถูก (correct answer) และตัวเลือกที่เป็นคำตอบไม่ถูก ที่เรียกว่า ตัวลวง (distracters)

1.3 ข้อสอบแบบจับคู่ เป็นข้อสอบที่ประกอบด้วยข้อความ 2 คอลัมน์ คอลัมน์หนึ่งประกอบด้วยข้อความ ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ เพื่อจับคู่กับอีกคอลัมน์หนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย คำ ประโยค หรือวลี ข้อความในคอลัมน์หนึ่งจะเป็นคำถาม และข้อความอีกคอลัมน์หนึ่งเรียกว่า ตัวเลือก ข้อคำถามจะอยู่ในตัวเลือกแรก ส่วนตัวเลือกจะอยู่ในคอลัมน์ที่สอง ข้อความทั้ง 2 คอลัมน์ จะต้องสัมพันธ์กัน เช่น จับคู่เหตุการณ์กับวันที่เกิดเหตุการณ์ จับคู่ประเทศกับชื่อเมืองหลวง เป็นต้น

2. แบบเขียนตอบ เป็นแบบทดสอบที่ประกอบด้วยคำถาม และให้ผู้สอบเขียน คำตอบเองจากคำถามที่กำหนดให้ แบบทดสอบลักษณะนี้แบ่งออกเป็น ข้อสอบแบบตอบสั้นๆ (short answer items) และข้อสอบแบบความเรียง (essay items)

2.1 ข้อสอบแบบตอบสั้นๆหรือบางที่เรียกว่า ข้อสอบแบบเติมคำ (completion) เป็นข้อสอบที่ให้ผู้สอบตอบคำถามหรือเติมคำในข้อความที่กำหนดให้สมบูรณ์โดยการเติมคำ จำนวน หรือสัญลักษณ์ วลี ประโยคสั้นๆ ข้อสอบลักษณะนี้เป็นข้อสอบที่ให้ผู้สอบหาคำตอบเอง แทนที่จะกำหนดคำตอบให้เลือกตอบ ข้อแตกต่างระหว่างข้อสอบแบบตอบสั้นๆ และข้อสอบแบบเติมคำคือ การเขียนคำถาม ข้อสอบแบบตอบสั้นๆ จะเขียนในรูปคำถามโดยตรง ส่วนข้อสอบแบบเติมคำจะเขียนในรูปของข้อความที่ไม่สมบูรณ์

2.2 ข้อสอบแบบความเรียง เป็นข้อสอบที่ผู้สอบจะต้องหาคำตอบเอง แทนที่จะมีคำตอบให้เลือกเหมือนกับข้อสอบแบบกำหนดคำตอบให้ ข้อสอบแบบนี้จะใช้ในการวัดผลการ เรียนรู้ที่ไม่สามารถวัดโดยใช้ข้อสอบแบบกำหนดคำตอบได้ เช่น วัดความสามารถในการจัดการ ความสามารถในการบูรณาการ ความสามารถในการสังเคราะห์ความรู้ ความสามารถในการ แก้ปัญหา ตลอดจนความสามารถในการประเมิน เป็นต้น

ศุทธิวรรณ พิศศักดิ์โสภณ (2558, online) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีหลายแบบแตกต่างกันไป จะใช้ รูปแบบใดก็ควรพิจารณาถึงจุดประสงค์ใน การวัดเป็นสำคัญสำหรับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พอจำแนกได้ มี 2 แบบ ดังนี้

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ครูสร้างขึ้นเอง

2. แบบทดสอบมาตรฐาน

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ครูสร้างขึ้นเอง เพื่อใช้วัดความรู้ความสามารถของนักเรียน พอจำแนกออกได้ ดังนี้

1. ชนิดที่ผู้สอบเป็นผู้ให้คำตอบ ได้แก่

1.1 แบบทดสอบแบบอัตนัย หรือความเรียง (Subjective Test or Essay Test)

จำแนกออกเป็น

1.1.1 แบบจำกัดคำตอบ (Restricted – response type)

1.1.2 แบบไม่จำกัดคำตอบ (Unrestricted – response type)

1.2 แบบทดสอบแบบเติมคำหรือตอบสั้น (Completion or Short-Answer Test)

2. แบบทดสอบชนิดที่ให้ผู้สอบเลือกคำตอบ ได้แก่

2.1 แบบทดสอบแบบถูกผิด (True – False Test)

2.2 แบบทดสอบแบบจับคู่ (Matching Test)

2.3 แบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Multiple Choice Test)

ดังนั้นสรุปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยแบบทดสอบที่ใช้ในปัจจุบันมีมากมายหลายชนิดแต่ละชนิดก็มีจุดมุ่งหมายและวัดความสามารถในการทดสอบแตกต่างกัน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นิยมใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบความเรียง แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบจับคู่ และแบบทดสอบเลือกตอบซึ่งสามารถ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทที่ครูสร้างขึ้นและประเภทแบบทดสอบมาตรฐาน โดยในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้แบบทดสอบแบบเลือกตอบ ประเภทที่ครูสร้างขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเนื่องจากแบบทดสอบแบบเลือกตอบสามารถวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา ตรวจสอบให้คะแนนง่าย มีความเป็นปรนัยสูงและสามารถนำผลการสอบมาวิเคราะห์และปรับปรุงให้ข้อสอบมีคุณภาพดีขึ้นได้ง่ายกว่าแบบทดสอบชนิดอื่น

3.4 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักการศึกษาและผลการวิจัย ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

สุทธิวรรณ พิศัคคิโสภณ (ม.ป.ป, น. 2) เนื่องจากแบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัดผล ชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญอันจะทำให้ครูได้ทราบถึงพฤติกรรม การเรียนของผู้เรียน และทราบถึง

ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน การสร้างแบบทดสอบที่ดีมีคุณภาพจึงไม่ใช่ของง่ายนัก สำหรับครูผู้ออกข้อสอบ ดังนั้นจึงควรมีขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอบให้แน่ชัดว่าจะสอบเพื่ออะไร สอบกับใคร
ในระดับชั้นใด
2. กำหนดลักษณะของสิ่งที่จะวัด ในการสร้างเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วัดต้องรู้ว่าสิ่งที่ต้องการจะวัดนั้นคืออะไร เช่น ต้องการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ ๖ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วัดจะต้องรู้ว่าในสาระของกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์นี้มี จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนอย่างไรประกอบด้วยเนื้อหาใดบ้างต้องการให้ผู้เรียนบรรลุ พฤติกรรมใดบ้างพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นอย่างไร ต้องกำหนดให้ชัดเจน ซึ่งอาจศึกษาค้นคว้าจาก เอกสาร ตำราและทฤษฎีต่างๆ ได้ในขั้นตอนนี้เราอาจพิจารณาจากตารางวิเคราะห์หลักสูตรที่ได้ทำ ไว้แล้ว
3. กำหนดชนิดของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดในการกำหนดชนิดของเครื่องมือที่ใช้ วัดนั้นพิจารณาจากคุณลักษณะของสิ่งที่เราจะวัดว่าคืออะไร ซึ่งดูได้จากตารางวิเคราะห์หลักสูตร และต้องดูด้วยว่าวัดพฤติกรรมใด จะวัดกับใคร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรด้วย เพราะเครื่องมือที่ใช้วัดมี หลายชนิด แต่ละชนิดก็เหมาะกับคุณลักษณะที่จะวัดต่างกัน ดังนั้นผู้สร้างต้องรู้ลักษณะของ เครื่องมือแต่ละชนิดด้วย
4. เขียนข้อสอบเมื่อกำหนดได้แล้วถึงชนิดของเครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ ก็เริ่มลง มือเขียนข้อสอบ โดยเขียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด และให้ ถูกต้องตามหลักวิชาการของการเขียนข้อสอบแต่ละชนิดด้วย
5. ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเมื่อเขียนข้อสอบเสร็จแล้ว ควรให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญควรประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้เชี่ยวชาญ ๖ ใน เนื้อหาสาระวิชาและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทางด้านวัดผลเป็นผู้พิจารณาคำถามและคำตอบว่าถูกต้อง ตามหลักวิชาหรือไม่ ข้อสอบวัดได้ตรงตามจุดประสงค์หรือไม่ อีกทั้งภาษาที่ใช้ในการเขียนข้อสอบ ถูกต้องตามหลักวิชาหรือไม่
6. การทดลองใช้ข้อสอบหลังจากที่ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขแล้ว ก็ นำแบบทดสอบไปทดลองใช้แล้วนำผลจากการทดลองมาวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพ และพัฒนา แบบทดสอบต่อไป ในการทดลองใช้อาจต้องทำหลาย ๆ ครั้งจนสามารถพัฒนาแบบทดสอบได้มี คุณภาพเป็นที่พอใจจึงนำไปใช้จริงในการสอบต่อไป

7. สร้างเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนการสร้างเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนก็เพื่อต้องการบอกให้ทราบว่า ถ้าบุคคลใดสอบได้คะแนนเท่าไร เขาจะเป็นผู้ที่มีความสามารถหรือมีลักษณะพฤติกรรมอย่างไร

8. การเขียนรายงานและคู่มือการใช้การเขียนรายงานและคู่มือการใช้ จะทำให้ผู้นำไปใช้ได้รู้ถึงขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบนั้น และรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการสอบว่าจะปฏิบัติอย่างไร คะแนนที่แต่ละคนสอบได้จะแปลความหมายอย่างไร ซึ่งจะเป็นข้อมูลให้ผู้ใช้เลือกใช้แบบทดสอบได้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการสอบด้วย

อุทุมพร จามรมาน (2540, น.27) กล่าวถึงการสร้างข้อสอบที่เป็นระบบนั้น มีขั้นตอนดังนี้

1. การระบุจุดมุ่งหมายในการทดสอบ
2. การระบุเนื้อหาให้ชัดเจน
3. การทำตารางเนื้อหาเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการทดสอบ
4. การทำน้ำหนักร
5. การกำหนดเวลาสอบ
6. การกำหนดจำนวนข้อหรือคะแนน
7. การเขียนข้อสอบ
8. การตรวจสอบข้อสอบที่เขียนขึ้น
9. การทดลองใช้ แก้ไข ปรับปรุง

เขาวดี วิบูลย์ศรี (2540, น.82) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

1. เนื้อหาหรือทักษะที่ครอบคลุมในแบบทดสอบนั้น จะต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้แบบทดสอบวัดนั้น ถ้านำไปเปรียบเทียบกัน จะต้องให้ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ เหล่านั้นครอบคลุมและเท่าเทียมกัน

3. วัดให้ตรงจุดประสงค์ การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรวัดตามวัตถุประสงค์ทุกอย่างของการสอน และจะต้องมั่นใจว่าได้วัดสิ่งที่ต้องการวัดได้จริง

4. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการวัดความเจริญงอกงามของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าไปสู่วัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้นครูควรจะทราบว่าก่อนเรียนนักเรียนมีความรู้ความสามารถอย่างไร เมื่อเรียนเสร็จแล้วมีความรู้แตกต่างจากเดิมหรือไม่ โดยการทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน

5. การวัดผลเป็นการวัดผลทางอ้อม เป็นการยากที่จะใช้ข้อสอบแบบเขียนตอบวัดพฤติกรรมตรงๆ ของบุคคลได้ สิ่งที่วัดได้คือ การตอบสนองต่อข้อสอบ ดังนั้น การเปลี่ยนวัตถุประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมที่จะสอบ จะต้องทำอย่างรอบคอบและถูกต้อง

6. การวัดการเรียนรู้

สุมาลี จันทรชลอ (2542, น. 50) เสนอวิธีการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ดังนี้

1. ข้อสอบควรใช้ประเมินจุดประสงค์ที่สำคัญของการสอน ที่สามารถสอบวัดได้ โดยใช้แบบทดสอบที่เป็นข้อเขียน

2. ข้อสอบควรสะท้อนให้เห็นทั้งจุดประสงค์ที่เป็นเนื้อหาและจุดประสงค์ที่เป็นกระบวนการสำคัญที่เน้นในหลักสูตร

3. ข้อสอบควรสะท้อนให้เห็นทั้งจุดประสงค์ในการวัด เช่น วัดประเมินความแตกต่างระหว่างบุคคล หรือวัดเพื่อแยกแยะผู้ที่ได้เรียนรู้

4. ข้อสอบควรมีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้อ่าน และมีความยาวที่เหมาะสม

บุญชม ศรีสะอาด (2545, น.59-66) ได้กล่าวถึงการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์เนื้อหาวิชา และทำตารางกำหนดลักษณะข้อสอบขั้นตอนแรกสุดจะต้องทำการวิเคราะห์ว่าเนื้อหาหรือหัวข้อที่จะสร้างข้อสอบวัดนั้น มีจุดประสงค์ของการสอน หรือจุดประสงค์การเรียนรู้อะไรบ้าง ทำการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาว่ามีโครงสร้างอย่างไร จัดเขียนหัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อยทุกหัวข้อ พิจารณาความเกี่ยวโยง ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาเหล่านั้น จากนั้นก็จัดทำตารางกำหนดลักษณะข้อสอบ หรือที่เรียกว่าตารางวิเคราะห์หลักสูตร ตารางนี้มี 2 มิติ คือ ด้านเนื้อหา กับด้านสมรรถภาพที่ต้องการวัด และพิจารณาว่าจะออกข้อสอบทั้งหมดกี่ข้อ เขียนจำนวนข้อลงในช่องรวมช่องสุดท้าย จากนั้นพิจารณาว่า หัวข้อเรื่องใดสำคัญมากน้อยเขียนลำดับความสำคัญลงไป แล้วกำหนดจำนวนข้อที่จะวัดในแต่ละข้อ ขึ้นอยู่กับเรื่องนั้น ต้องการให้เกิดสมรรถภาพด้านใดมากน้อยต่างกัน

2. กำหนดรูปแบบของข้อคำถามและศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ ทำการพิจารณาและตัดสินใจว่าจะใช้ข้อคำถามรูปแบบใด ศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ หลักการเขียนข้อคำถาม ศึกษาวิธีเขียนข้อสอบสมรรถภาพต่างๆ ศึกษาเทคโนโลยีในการเขียนข้อสอบเพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการเขียนข้อสอบ

3. เขียนข้อสอบ ลงมือเขียนข้อสอบ ใช้ตารางกำหนดลักษณะของข้อสอบที่จัดทำไว้ในขั้นที่ 1 เป็นกรอบซึ่งทำให้สามารถออกข้อสอบวัดได้ครอบคลุมทุกหัวข้อเนื้อหาและทุกสมรรถภาพ ส่วนรูปแบบและเทคนิคในการเขียนข้อสอบยึดตามที่ศึกษาในขั้นที่ 2

4. ตรวจสอบข้อสอบ นำข้อสอบที่ได้เขียนไว้ในขั้นที่ 3 มาพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่ง โดยพิจารณาถึงความถูกต้องตามหลักวิชา พิจารณาว่าแต่ละข้อวัดในเนื้อหาและสมรรถภาพตามตารางกำหนดลักษณะข้อสอบหรือไม่ ภาษาที่ใช้เขียนมีความเข้าใจง่ายเหมาะสมดีแล้วหรือไม่ ตัวถูกตัวลวงเหมาะสมเข้าหลักเกณฑ์หรือไม่ หลังการพิจารณาทบทวนเองแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญวัดผล และด้านเนื้อหาสาระ พิจารณาข้อบกพร่อง และนำเอาข้อวิจารณ์เหล่านั้นมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5. พิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง นำข้อสอบทั้งหมดมาพิมพ์เป็นแบบทดสอบ โดยจัดพิมพ์คำชี้แจงหรือคำอธิบายวิธีทำแบบทดสอบไว้ที่ปกของแบบทดสอบอย่างละเอียดและชัดเจน การจัดพิมพ์วางรูปแบบให้เหมาะสม

6. ทดลองใช้วิเคราะห์คุณภาพ และปรับปรุง น าแบบทดสอบไปทดลองกับกลุ่มที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่จะสอบจริง ซึ่งได้เรียนในวิชาหรือเนื้อหาที่จะสอบแล้วนำผลการสอบมาตรวจให้คะแนน ทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก ค่าความยากของข้อสอบแต่ละข้อโดยใช้วิธีการวิเคราะห์คุณภาพ คัดเลือกเอาข้อที่มีคุณภาพเข้าเกณฑ์ตามจำนวนที่ต้องการ ถ้าข้อที่เข้าเกณฑ์จำนวนมากว่าที่ต้องการ ก็ตัดข้อที่มีเนื้อหามากกว่าที่ต้องการ ซึ่งเป็นข้อที่มีอำนาจจำแนกต่ำสุดออกตามลำดับ นำเอาผลการสอบที่คิดเฉพาะข้อสอบที่เข้าเกณฑ์เหล่านั้นมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น

7. พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริง นำข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก และระดับความยากเข้าเกณฑ์ ตามจำนวนที่ต้องการในขั้นที่ 6 มาพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับที่จะใช้จริง ซึ่งจะต้องมีคำชี้แจงวิธีทำด้วย และในการพิมพ์นอกจากใช้รูปแบบที่เหมาะสมแล้วควรคำนึงถึงความประณีตถูกต้อง ซึ่งจะต้องตรวจทานให้ดี

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2545, น.97-100) ให้แนวการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร
2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
3. กำหนดชนิดของข้อสอบและศึกษาวิธีสร้าง
4. เขียนข้อสอบ
5. ตรวจสอบข้อสอบ

6. จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง

7. ทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ

8. จัดทำแบบทดสอบฉบับจริง

กัญญา ถินทรตันศิริกุล และ โกศล มีคุณ (2555, น.13-28) ได้อธิบายถึงการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าต้องดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างแบบทดสอบ

2. กำหนดโครงเรื่องเนื้อหาวิชาที่จะทดสอบ

3. เตรียมตารางการสร้างข้อสอบ

4. เลือกประเภทของข้อสอบและข้อเขียนข้อคำถาม

อมรรัตน์ ทรัพย์ดี (2552, น.31) ได้สรุปหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ควรสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ตรงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ให้ครบทุกจุดประสงค์ เน้นการวัดความสามารถในการใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ คำนึงถึงขีดจำกัดของข้อสอบ ตั้งคำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอบ มีความชัดเจนในข้อคำถามและการให้คะแนน นอกจากนี้ ข้อสอบควรจะต้องมีความยากง่ายพอเหมาะและมีเวลาในการสอบที่มากพอ

โชติกา ภาษีผล (2559, น.55-61) ได้อธิบายลำดับขั้นตอนของการสร้างและพัฒนาแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอบ

ในการสร้างแบบสอบต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอบให้ชัดเจนว่าต้องการนำ ผลการวัดไปใช้ประเมินแบบอิงกลุ่มหรืออิงเกณฑ์

2. วิเคราะห์หลักสูตร

เป็นการแยกแยะให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อเรื่อง กิจกรรม/ ประสบการณ์ และพฤติกรรมที่เป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของหลักสูตร โดยการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนการสอนว่าต้องการให้ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมอะไรบ้างในสถานการณ์ใด และมีเกณฑ์ในการตัดสินอย่างไรที่ยอมรับว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ นั้นๆ โดยต้องแปลงคุณลักษณะที่ต้องการวัดให้เป็นพฤติกรรมที่วัดได้หรือที่เรียกว่า จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าต้องการวัดพฤติกรรม การเรียนรู้ในชั้นใดใน 6 ชั้น ได้แก่ ชั้นความรู้ความจำ ความเข้าใจ นำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ เกณฑ์พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่างกัน มีคำที่บ่งบอกถึงการกระทำที่ต่างกัน

3. ออกแบบการสร้างแบบสอบ

ดังนี้

เป็นการกำหนดรูปแบบ ขอบเขตและแนวทางการสร้าง ประกอบด้วยกิจกรรม

- 3.1 วางแผนการทดสอบ
- 3.2 กำหนดรูปแบบของข้อสอบ
- 3.3 สร้างแผนผังข้อสอบ
- 3.4 สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ
- 3.5 ทดลองใช้ข้อสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ
- 3.6 นำแบบสอบไปใช้
- 3.7 วิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบ

Gronlund (1993, p.8–11) ได้อธิบายหลักการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไว้

ดังนี้

1. ต้องนิยามพฤติกรรมหรือผลการเรียนรู้ที่ต้องการจะวัดให้ชัดเจน
2. ควรสร้างแบบทดสอบวัดให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ทั้งหมด
3. แบบทดสอบที่สร้างขึ้นควรจะวัดพฤติกรรม หรือผลการเรียนรู้ที่เป็นตัวแทนของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจะต้องกำหนดตัวชี้วัด และขอบเขตของผลการเรียนรู้ที่จะวัดแล้วจึงเขียนข้อสอบตามตัวชี้วัด

4. แบบทดสอบที่สร้างขึ้นควรประกอบด้วยข้อสอบชนิดต่าง ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการวัดพฤติกรรมหรือผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้มากที่สุด
5. ควรสร้างแบบทดสอบโดยคำนึงถึงแผนหรือวัตถุประสงค์ของการนำผลการทดสอบไปใช้ประโยชน์ จะได้เขียนข้อสอบให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และทันใช้ตามแผนที่กำหนดไว้

ดังนั้นสรุปได้ว่า การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนดังนี้

คือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างแบบทดสอบ
2. วิเคราะห์หลักสูตร กำหนดโครงเรื่องเนื้อหาวิชาที่จะทดสอบ
3. กำหนดรูปแบบของข้อคำถามและศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ ทำการพิจารณาและตัดสินใจว่าจะใช้ข้อคำถามรูปแบบใด ศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ หลักการเขียนข้อคำถาม
4. ลงมือเขียนข้อสอบ โดยใช้สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ
5. การจัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง

6. ทดลองใช้วิเคราะห์คุณภาพ และปรับปรุง
7. การจัดแบบทดสอบฉบับจริง

4. แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติ

4.1 ความหมายของเจตคติ

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายถึง องค์ประกอบของเจตคติ ไว้ดังนี้
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, น.321) ได้บัญญัติศัพท์ว่า
เจตคติหมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

กัญญา ทองสิงห์ (2540, น.36) ให้ความหมายของเจตคติว่าเป็นความรู้สึกนึกคิด
ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามสภาพการณ์เมื่อบุคคลนั้นได้รับรู้ประสบการณ์ก็จะแสดงออกให้
รู้ถึงความคิดของตนเจตคติสามารถสร้างขึ้นได้และเปลี่ยนแปลงได้

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2543, น.185) กล่าวว่าเจตคติหมายถึงกริยาท่าทีรวมๆ
ของบุคคลที่เกิดจากความพร้อมหรือความโน้มเอียงของจิตใจซึ่งแสดงออกต่อสิ่งเหล่านั้นเช่น
ความรู้สึกต่อวัตถุสิ่งของหรือสถานการณ์ต่างๆในสังคมโดยแสดงออกมาในทางสนับสนุนซึ่งมี
ความรู้สึกเห็นดีเห็นชอบต่อสิ่งเรานั้นหรือในทางต่อต้านซึ่งมีความรู้สึกที่ไม่ดีไม่เห็นชอบต่อสิ่งเร้า
นั้น

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, น.54) กล่าวว่าเจตคติเป็นความรู้สึกเชื่อ
ศรัทธาต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนเกิดความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดี
หรือไม่ดีก็ได้เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรมแต่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดพฤติกรรม

วิภาวี เป้นเรือง (2546, น.37) กล่าวว่าเจตคติหมายถึงความรู้สึกนึกคิดความ
คิดเห็นและความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบ
เป็นการบอกแนวโน้มทางจิตใจของบุคคลเมื่อปะทะสัมพันธ์กับสิ่งของบุคคลประเพณีหรือ
สถานการณ์ใดๆ ซึ่งมีผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาเจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถ
สร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้

สุรางค์ โกวตระกูล (2548, น.282) ให้ความหมายของเจตคติว่าหมายถึงทัศนคติที่มี
มีต่อคนตัวหรือสิ่งของอาจจะเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบผู้เรียนที่มีเจตคติทางบวกต่อวิชาใด
วิชาหนึ่งก็จะชอบวิชานั้นทำให้ได้คะแนนดีทัศนคติหรือเจตคติเป็นสิ่งที่ศึกษาความรู้ความคิด
สติปัญญาความรู้สึกและพฤติกรรมแสดงออก

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549, น.3) ได้สรุปความหมายของเจตคติไว้ว่าเจตคติเป็น พฤติกรรมหรือความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งในทางสังคมรวมทั้งเป็น ความรู้สึกที่เกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

Gibson (2000, p. 102) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ ตัวตัดสิน พฤติกรรม เป็นความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบ เป็นสภาวะจิตใจในการพร้อมที่จะส่งผลกระทบต่อ การตอบสนองของบุคคลนั้นๆ ต่อบุคคลอื่นๆ ต่อวัตถุหรือต่อสถานการณ์ โดยที่ทัศนคตินี้สามารถ เรียนรู้หรือจัดการได้โดยใช้ประสบการณ์

Schermerhorn (2000, p.75) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ การวาง แนวความคิด ความรู้สึก ให้ตอบสนองในเชิงบวกหรือเชิงลบต่อคนหรือต่อสิ่งของ ในสภาวะ แวดล้อมของบุคคลนั้นๆ และทัศนคตินั้นสามารถที่จะรู้หรือถูกตีความได้จากสิ่งที่คนพูดออกมา อย่างไม่เป็นทางการ หรือจากการสำรวจที่เป็นทางการ หรือจากพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้น

Hornby (2001, p.62) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ วิถีทางที่คุณ คิดหรือรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือคนใดคนหนึ่ง และวิถีทางที่คุณประพฤติต่อใครหรือคนใดคน หนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คุณคิดหรือรู้สึกอย่างไร

Newstrom และ Davis (2002, p.207) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ ความรู้สึกหรือความเชื่อ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ตัดสินว่า พนักงานรับรู้สภาวะแวดล้อมของพวกเค้า อย่างไร และผูกพันกับการกระทำของพวกเค้า หรือมีแนวโน้มของการกระทำอย่างไร และสุดท้ายมี พฤติกรรมอย่างไร

จากความหมายของทัศนคติจากนักการศึกษาข้างต้น อาจสรุป ความหมายของเจต คติได้ว่า เจตคติหมายถึงความคิดเห็น ความเชื่อและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง ในทางสังคม โดยแสดงออกด้วยการกระทำหรือทำที่อาจเป็นในทางบวกหรือทางลบ อันเป็นผลมา จากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมออกมา เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ชอบ ไม่ชอบ เป็นต้น

4.2 ลักษณะสำคัญของเจตคติ

มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้อธิบายถึง ลักษณะที่สำคัญของเจตคติ ไว้ดังนี้

จิรวรรณ ชำนาญช่าง (2544, p.12) ได้รวบรวมลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เป็นผลหรือขึ้นอยู่กับบุคคลประเมินผลสิ่งเร้าแล้วเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึก ภายในที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม
2. เจตคติแปรค่าได้ทั้งความเข้มข้นและทิศทาง
3. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเอง

4. เจตคติขึ้นอยู่กับเป้าเจตคติหรือสิ่งเร้าเฉพาะอย่างทางสังคม
 5. เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลุ่มเดียวกันอาจสัมพันธ์กัน
 6. เจตคติเป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตในการตอบสนองสิ่งเร้าในทางที่
 ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งเร้านั้นๆ

7. สภาพความพร้อมจะตอบสนองในลักษณะซับซ้อนที่บุคคลจะยอมรับหรือไม่
 ยอมรับชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่างๆ และจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์

8. เจตคติไม่ใช่พฤติกรรมแต่เป็นสภาวะทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด
 และเป็นตัวกำหนดแนวทางในการแสดงออกของพฤติกรรม

9. เจตคติไม่สามารถวัดได้โดยตรงแต่สามารถสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมที่แสดง
 ออกมาเพื่อเป็นแนวทางในการทำนายหรืออธิบายเจตคติได้

10. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์บุคคลจะมีเจตคติในเรื่องเดียวกัน
 แตกต่างกันได้ด้วยสาเหตุหลายประการทั้งสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมระดับอายุและ
 เชื้อชาติปัญญา

11. เจตคติมีความคงที่และแน่นอนพอสมควรแต่อาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อประสบ
 กับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่แตกต่างไปจากเดิม

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2548, น.367) ได้สรุปลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้
2. เจตคติเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับสิ่งเร้าหรือหลีกเลี่ยงดังนั้นเจต
 คติจึงมีทั้งบวกและลบเช่นถ้านักเรียนมีเจตคติบวกต่อวิชาคณิตศาสตร์นักเรียนจะชอบเรียน
 คณิตศาสตร์และเมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษา ก็จะเลือกเรียนแขนงวิทยาศาสตร์ตรงข้ามกับถ้านักเรียนที่มี
 เจตคติทางลบต่อวิชาคณิตศาสตร์ก็จะไม่ชอบหรือไม่มีความสนใจที่จะเรียนเมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษา ก็จะ
 เลือกเรียนทางสายอักษรศาสตร์ทางภาษาเป็นต้น

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2550, น.3-5) ได้กล่าวถึงเจตคติว่าเจตคติเป็นความรู้สึกที่บ่งชี้
 ลักษณะทางจิตใจ อารมณ์ของบุคคล ซึ่งอาจเป็นลักษณะที่ไม่แสดงออกมาภายนอกให้บุคคลอื่นเห็น
 หรือเข้าใจได้ซึ่งมีลักษณะทั่วไปที่สำคัญ 5 ประการ

1. เจตคติเป็นเรื่องของอารมณ์ (Feeling) อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขหรือ
 สถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะมีการกระทำที่เสถียรโดยแสดงออกไม่ให้ตรงกับ
 ความรู้สึกของตนเมื่อเขารู้ตัวหรือรู้ว่ามิคนสังเกต

2. เจตคติเป็นเรื่องเฉพาะตัว (Typical) ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกันแต่
 รูปแบบ การแสดงออกแตกต่างกันไป หรืออาจมีการแสดงออกที่เหมือนกัน แต่ความรู้สึกต่างกันก็ได้

3. เจตคติมีทิศทาง (Direction) การแสดงออกของความรู้สึกสามารถแสดงออกได้ 2 ทิศทาง เช่น ทิศทางบวกเป็นทิศทางที่สังคมปรารถนา และทิศทางลบเป็นทิศทางที่สังคมไม่ปรารถนา ได้แก่ ซื่อสัตย์ – คดโกง รัก –เกลียด ชอบ – ไม่ชอบ เป็นต้น

4. เจตคติมีความเข้ม (Intensity) ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกันในสถานการณ์เดียวกันแต่อาจแตกต่างกันในเรื่องความเข้มที่บุคคลรู้สึกมากน้อยต่างกันเช่น รักมาก รักน้อย ขยันมาก ขยันน้อย เป็นต้น

5. เจตคติต้องมีเป้า (Target) ความรู้สึกจะเกิดขึ้นลอยๆ ไม่ได้เช่น รักพ่อรักแม่ขยันเข้าชั้นเรียน เป็นต้น

พัชรา ทิพย์ทัศน์ (2559: online) ได้อธิบายถึง คุณลักษณะที่สำคัญของเจตคติ ไว้ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากประสบการณ์ สิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัวบุคคล การอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติ แม้ว่าจะมีประสบการณ์ที่เหมือนกันก็เป็นเจตคติที่แตกต่างกันได้ ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น

2. เจตคติเป็นการเตรียม หรือความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตใจมากกว่าภายนอกที่สังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่จะตอบสนองมีลักษณะที่ซับซ้อนของบุคคลว่า ชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ เกี่ยวข้องกับอารมณ์ด้วย

3. เจตคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมินคือลักษณะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นความรู้สึกหรือประเมินว่าชอบ พอใจ เห็นด้วย ก็ถือเป็นทิศทางในทางที่ดี เรียกว่าเป็นทิศทางในทางบวก และถ้าประเมินออกมาในทางไม่ดี เช่น ไม่ชอบ ไม่พอใจ ก็มีทิศทางในทางลบ เจตคติทางลบไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีเจตคตินั้นเป็นเพียงความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

4. เจตคติมีความเข้ม คือมีปริมาณมากน้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมากหรือไม่เห็นด้วยอย่างมากก็แสดงว่ามี ความเข้มสูง ถ้าไม่ชอบเลยหรือเกลียดที่สุดก็แสดงว่ามีความเข้มสูงไปอีกทางหนึ่ง

5. เจตคติมีความคงทน เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่น และมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของคนนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใด ทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก

6. เจตคติมีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจ ซึ่งหากไม่ได้แสดงออก ก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติอย่างไรในเรื่องนั้น

เจตคติเป็นพฤติกรรมภายนอกแสดงออกเนื่องจากถูกกระตุ้น และการกระตุ้นยังมีสาเหตุอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วย

7. เจตคติต้องมีสิ่งเร้าจึงมีการตอบสนองขึ้น ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่แสดงออกจากพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกจะต้องตรงกัน เพราะก่อนแสดงออกนั้นก็ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของสังคม แล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก

Thurstone (1966) ได้อธิบายถึงเจตคติว่า เป็นตัวแปรทางจิตวิทยาชนิดหนึ่ง ที่ไม่สามารถสังเกตได้ง่าย แต่เป็นความโน้มเอียงภายในแสดงออกมาได้โดย พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง และเจตคติยังเป็นเรื่องของความชอบไม่ชอบ ความลำเอียง ความรู้สึก ความรู้สึกและความเชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าเจตคติดีมีลักษณะดังนี้

1. เจตคติเกิดจากประสบการณ์ สิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัวบุคคล
2. เจตคติ มีเป้าหมาย ซึ่งอาจเป็นบุคคล สิ่งของ สถานที่ หรือ สถานการณ์ เช่น เจตคติต่อวิชาที่เรียนเจตคติต่อท้องถิ่น เป็นต้น
3. เจตคติมีการแสดงออกอย่างมีทิศทาง คือ บวก หรือลบ
4. เจตคติมีระดับความเข้ม คือ ตั้งแต่อ่อนจนถึงมาก
5. เจตคติค่อนข้างคงเส้นคงวา (Consistency) ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงง่าย
6. เจตคติไม่สามารถวัดได้โดยตรง ต้องวัดโดยอ้อมโดยใช้แบบวัดไปร้อมให้ผู้ถูกวัดแสดงพฤติกรรมออกมา

4.3 องค์ประกอบของเจตคติ

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายถึง องค์ประกอบของเจตคติ ไว้ดังนี้

ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538 : 2-3) ได้อธิบายถึงเจตคติ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive component) ได้แก่ ความคิดที่เป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด ความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งที่ต่างกันขึ้นอยู่กับความคิดของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า
2. องค์ประกอบด้านท่าทีความรู้สึก (Affective component) เป็นส่วนประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะเป็นตัวเร้าความคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีขณะคิดถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใด แสดงว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกในด้านบวก และลบตามลำดับต่อสิ่งนั้น
3. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ (Behavioral component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ หรือมีสิ่งเร้าที่เหมาะสมจะเกิดการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2542, น.64-65) ได้อธิบายถึง องค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความคิดความเข้าใจ (Cognitive Component) ความคิดความเข้าใจนี้จะเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้หรือความเชื่อซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในประสบการณ์ต่างๆ จากสภาพแวดล้อมอันเป็นเรื่องของปัญญาในระดับที่สูงขึ้น อาทิ นักบริหารหรือผู้บังคับบัญชา มีความคิดหรือความเชื่อได้ว่าผู้ใต้บังคับบัญชาของเขานั้นมีลักษณะของความเป็นผู้ใหญ่สามารถปกครองตนเองได้ดังนั้น เขาจึงได้ความเป็นอิสระในการทำงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำการวินิจฉัยสั่งการ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) องค์ประกอบด้านความรู้สึกนี้จะป็นสภาพทางอารมณ์ (Emotion) ประกอบกับการประเมิน (Evaluation) ในสิ่งนั้นๆ อันเป็นผลจากการเรียนรู้ในอดีตดั่งนั้น จึงเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกอันเป็นการยอมรับ อาทิ ชอบ ถูกใจ สนุก หรือปฏิเสธต่อสิ่งนั้น อาทิเกลียด โกรธก็ได้ความรู้สึกนี้อาจทำให้บุคคลเกิดความยึดมั่นและอาจแสดงปฏิกิริยาตอบโต้หากมีสิ่งขัดกับความรู้สึกดังกล่าว

3. องค์ประกอบด้านแนวโน้มของพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึงแนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติต่อสิ่งที่ตนชอบหรือเกลียดอันเป็นการตอบสนองหรือการกระทำในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากความคิดความเชื่อความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ อาทิบุคคลนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตย หรือมีความคิดความเชื่อความรู้สึกที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตย บุคคลผู้นั้นก็มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมแบบเข้าหาหรือแสวงหา (Seek Contact) ตรงกันข้ามหากมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นๆ ไม่ดีก็จะเกิดพฤติกรรมในการถอยหนีหรือหลีกเลี่ยง (Avoiding Contact)

กรวีร์ เมฆหมอก (2542, น.27) ได้รวบรวมองค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (cognitive component) หมายถึงการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวกับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆรวมทั้งความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้นด้วย

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) หมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งที่ได้รับรู้อาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดก็จะชอบสิ่งนั้นถ้ามีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งใดก็จะไม่ชอบสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบทางด้านแนวโน้มที่จะกระทำ (behavioral component) หมายถึงความโน้มเอียงของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนคือการที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับยอมปฏิเสธหรือไม่ยอมปฏิเสธ

Gibson (2000, น.103) อธิบายว่า ทักษะคือ เป็นส่วนที่ยึดติดแน่นกับบุคลิภาพของบุคคลเรา ซึ่งบุคคลเราจะมีทักษะที่เป็นโครงสร้างอยู่แล้ว ทางด้านความรู้สึก ความเชื่ออันใดอันหนึ่ง โดยที่องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบหนึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในอีกองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งทักษะมี 3 องค์ประกอบ มีดังนี้

1. ความรู้สึก (Affective) องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึก ของทักษะคือ การได้รับการถ่ายทอด การเรียนรู้มาจากพ่อ แม่ ครู หรือกลุ่มของเพื่อนๆ

2. ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของทักษะจะประกอบด้วย การรับรู้ของบุคคล ความคิดเห็น และความเชื่อของบุคคล หมายถึง กระบวนการคิด ซึ่งเน้นไปที่การใช้เหตุผล และตรรกะ องค์ประกอบที่สำคัญของความรู้ ความเข้าใจ คือ ความเชื่อในการประเมินผลหรือความเชื่อที่ถูกประเมินผลไว้แล้วโดยตัวเองประเมิน ซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะแสดงออกมาจากความประทับใจในการชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นรู้สึกต่อสิ่งของ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3. พฤติกรรม (Behavioral) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของทักษะจะหมายถึง แนวโน้มหรือความตั้งใจ (intention) ของคนที่แสดงบางสิ่งบางอย่างหรือที่จะกระทำ (ประพฤติ) บางสิ่งบางอย่างต่อคนใดคนหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางใดทางหนึ่ง เช่น เป็นมิตร ให้ความอบอุ่น ก้าวร้าว เป็นศัตรู เป็นต้น โดยที่ความตั้งใจนี้อาจจะถูกวัด หรือประเมินออกมาได้จากการพิจารณาองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรมของทักษะ

Schermerhorn (2000, น.76) ได้อธิบายว่า ทักษะคือ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้าน ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Component) คือ ทักษะที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ และข้อมูลที่บุคคลคนหนึ่งมี ซึ่งความเชื่อ จะแสดงให้เห็นถึงความคิดของคน หรือสิ่งของ และข้อสรุปที่บุคคลได้มีต่อบุคคลหรือสิ่งของนั้นๆ เช่น งานของฉันขาดความรับผิดชอบ เป็นต้น

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) คือ ความรู้สึกเฉพาะอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับผลกระทบส่วนบุคคล ซึ่งได้จากสิ่งเร้าหรือสิ่งที่เกิดก่อนทำให้เกิดทัศนคตินั้นๆ เช่น ฉันไม่ชอบงานของฉัน เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) คือ ความตั้งใจที่จะประพฤติในทางใดทางหนึ่ง โดยมีรากฐานมาจากความรู้สึกเฉพาะเจาะจงของบุคคล หรือทัศนคติของบุคคล เช่น ฉันกำลังไปทำงานของฉัน เป็นต้น

Rob Wengrzyn (2559, online) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของทัศนคติ ไว้ดังนี้
องค์ความรู้ (Cognitive) องค์ประกอบนี้แสดงถึงความคิด ความเชื่อและ
แนวความคิดเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างโดยทั่วไป อย่างคร่าวๆ หรือเหมารวมเช่น 'วัยรุ่นทั้งหมดชั้
เกียจ ' หรือ ' เด็กทารกทั้งหมดน่ารัก

อารมณ์ (Affective) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกี่ยวกับ
บางสิ่งบางอย่าง เช่นความกลัวหรือความเกลียดชัง โดยใช้ตัวอย่างข้างต้นบางคนอาจจะมีทัศนคติที่
พวกเขาเกลียดชังวัยรุ่นเพราะพวกเขารู้สึกว่าวัยรุ่นเกียจหรือพวกเขารักเด็กทารกทั้งหมดเพราะพวกเขาน่ารัก

พฤติกรรม (Conative) เรียกว่าองค์ประกอบพฤติกรรมที่บุคคลกระทำวิธีการ
บางอย่างต่อบางสิ่งบางอย่างเช่น 'เราดีขึ้นเมื่อให้วัยรุ่นที่เกียจออกจากห้องสมุด' หรือ 'ฉันไม่สามารถ
รอที่จะจูบทารก

องค์ประกอบเหล่านี้ของแต่ละคนจะแตกต่างกันออกไปอย่างหนึ่งและพวกเขา
สามารถสร้างอิทธิพลหนึ่งเพื่อสร้างทัศนคติของเรา ดังนั้นจึงมีผลต่อวิธีการที่เราจะมี
ความสัมพันธ์กับโลก ตัวอย่างเช่นเราสามารถเชื่อว่าวัยรุ่นเกียจ (Cognitive) เราไม่จำเป็นต้อง
เกลียดวัยรุ่น (Affective) แต่เราอาจจะยังคงพยายามที่จะให้พวกเขาออกจากห้องสมุด (conative)
หรือเราเชื่อแน่นอนว่าพวกเขาทั้งหมดชั้เกียจ (Cognitive) เกลียดพวกเขา (Affective) และทำให้เรา
แสดงพฤติกรรมที่มีต่อพวกเขา (conative)

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของเจตคติมี 3 องค์ประกอบคือ 1.องค์ประกอบทางด้าน
ความรู้(Cognitive) 2.องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก(Affective) และ 3.องค์ประกอบทางด้าน
พฤติกรรม(Behavioral) ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามด้านนี้มีความสัมพันธ์ต่อกันจะเห็นได้ว่า
องค์ประกอบทางด้านความรู้สึกเป็นผลเนื่องมาจากการรับรู้ของบุคคลและจะส่งผลไปถึงพฤติกรรม
การกระทำของบุคคลและสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ต่างๆ

4.4 การเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายถึงการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ไว้
ดังนี้

กัญญา ทองสิงห์ (2540, น.39) กล่าวถึงวิธีการเปลี่ยนแปลงเจตคติอย่างเป็น
ทางการว่าเป็นวิธีการที่อาศัยพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้และเชื่อว่ามนุษย์เป็นบุคคลที่มีเหตุผล
สามารถคิดสามารถถูกกระตุ้นเพื่อให้เกิดภาวะรับการชักจูงให้สนใจในข่าวสารต่างๆ สามารถ
เรียนรู้เนื้อหาของข่าวสารและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติได้ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการ
เปลี่ยนแปลงเจตคติจะเป็นแบบวิธีการที่เป็นทางการมีการสื่อความหมายที่เป็นทางการและมี

รูปแบบมีการวางแผนอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ก็ัญญา ทองสิงห์ ยังได้รวบรวมทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเจตคติไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเจตคติเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสังคม (The social judgment the or of attitude change) เจ้าของทฤษฎีคือมูซาเฟอร์ เซอร์ฟและคาร์ล ไอ โฮฟแลนด์ (Muzafer Sherif and Carl I. Hoveland) หลักการของทฤษฎีนี้มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่บุคคลได้เลือกตัดสินใจที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพราะโดยปกติบุคคลจะใช้สติปัญญาในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเสมอบางครั้งบุคคลจะปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมและบางครั้งจะปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเองในกรณีที่จะต้องปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยที่เจตคติของบุคคลนั้นยังไม่สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมหรือสังคมบุคคลนั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสังคมเสมอ

2. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการกระทำ (active participation theory) เจ้าของทฤษฎีคือเคอร์ท เลวิน (Kurt Lewin) หลักการของทฤษฎีนี้มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลให้เป็นในรูปใดจะต้องให้เขามีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทฤษฎีความสอดคล้องทางความคิดเห็น (cognitive consonance theory) เจ้าของทฤษฎีคือฟริทซ์ ไฮเดอร์ (Fritz Heider) หลักการของทฤษฎีนี้ถ้าสมาชิกในสังคมหรือกลุ่มใดก็ตามมีความรู้สึกหรือทำที่เป็นไปในแนวที่สอดคล้องกันก็จะอยู่ด้วยกันได้แต่ถ้ามีความคิดหรือความรู้สึกแตกต่างไปจากสังคมหรือกลุ่มก็ต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติให้เหมือนกันหรือสอดคล้องกันต่อไป

4. ทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางความคิด (cognitive dissonance theory) เจ้าของทฤษฎีคือลีออน เฟสติงเจอร์ (Leon Festinger) หลักการของทฤษฎีนี้ถ้าเมื่อบุคคลเกิดความขัดแย้งขึ้นทั้งสองทางแต่ละทางไม่ลงรอยกันก็จะพยายามขจัดความขัดแย้งให้หมดไปไม่ว่าจะขัดแย้งกับบุคคลวัตถุหรือสถานการณ์วิธีขจัดความขัดแย้งโดยปรับความรู้สึกจากชอบหรือไม่ชอบให้เป็นไปในทางตรงกันข้ามจะเปลี่ยนแปลงเจตคติได้

พรณี ช. เจนจิต (2545, น. 310) ได้สรุปการเกิดเจตคติจากสิ่งต่างๆ ไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นเรื่องของการเรียนรู้เนื่องจากการอบรมตั้งแต่เล็กเป็นไปในลักษณะค่อยๆซึมจากการเลียนแบบพ่อแม่และคนข้างเคียงไม่มีใครสอน
2. เกิดจากประสบการณ์ของบุคคล
3. เกิดจากการรับถ่ายทอดจากเจตคติที่มีอยู่แล้วเช่นการรังเกียจสีผิว
4. จากสื่อมวลชน

และได้สรุปการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลว่า ย่อมมีผลทางสังคมไม่ทางบวกก็ทางลบหรือมีการเปลี่ยนเจตคติได้ก็ต้องมีสาเหตุหรือตัวนำความรู้สึกนั้นๆดังต่อไปนี้

1. ให้ได้รับข้อมูลในทุกแง่มุมเกี่ยวกับสิ่งที่คนมีเจตคติไม่ดีเช่นจากการทดลองในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งวัดเจตคติเกี่ยวกับคนยิวผลปรากฏว่าคนมีเจตคติเกี่ยวกับคนยิวในทางลบ จากนั้นให้ข้อมูลเกี่ยวกับคนยิวในทุกแง่มุมหลังจากนั้นวัดเจตคติอีกครั้งผลปรากฏว่าเจตคติที่นักศึกษากลุ่มนั้นมีเจตคติต่อคนยิวในทางบวก

2. การจัดประสบการณ์ใหม่เช่นจัดให้คนมีเจตคติไม่ดีต้องไปอยู่ค่ายพักแรมด้วยกันให้โอกาสทำสิ่งต่างๆ ด้วยกันและแก้ปัญหาาร่วมกันโดยไม่มีบุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง

3. เราความรู้สึกให้เกิดอารมณ์กลัวเช่นเด็กไม่ชอบแปรงฟันให้จัดหาภาพยนตร์ที่แสดงถึงผลร้ายของการไม่แปรงฟันนำมาให้เด็กดูการเปลี่ยนเจตคติของบุคคลนั้นสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวมีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่ง

วิภาวี แป้นเรือง (2546, น.39) ได้อธิบายถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่สำคัญมีดังนี้

1. บิดามารดาการที่บิดามารดามีเจตคติต่อสิ่งใดในลักษณะหนึ่งลักษณะใดย่อมมีอิทธิพลต่อบุตรให้มีเจตคติในทางเดียวกับบิดามารดา

2. วัฒนธรรมภายในทางสังคมคนที่มีความเชื่อต่างกันหรืออยู่ในชั้นของสังคมต่างกันหรือคนที่นับถือศาสนาต่างกันย่อมมีเจตคติต่างกัน

3. บุคลิกภาพของแต่ละคนย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติต่อสิ่งต่างๆด้วยเช่นคนที่มีบุคลิกภาพไม่เหมือนคนอื่นอาจรู้สึกมีปมด้อยมองโลกในแง่ร้ายเป็นต้น

4. การศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนกิจกรรมของโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าสถาบันอื่นๆ ในสังคมจะนั้นหากโรงเรียนมีครูดีมีตำราเรียนที่ดีและมีการปกครองที่ดีสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเจตคติของเด็กในทางที่ดีที่ควร

5. การพักผ่อนหย่อนใจการแสวงหาความบันเทิงมีหลายด้านด้วยกันซึ่งแต่ละด้านล้วนมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติของบุคคล

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549, น.11-14) ได้รวบรวมปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลดังนี้

1. การมีประสบการณ์เฉพาะอย่างเกิดจากสิ่งเกี่ยวข้องกับเจตคติเช่นการมีประสบการณ์ที่ดีก่อให้เกิดเจตคติที่ดี การได้รับการลงโทษทางร่างกายและจิตใจจะเป็นประสบการณ์ที่ไม่ดีจะเกิดภาวะคับข้องใจเกิดเจตคติที่ไม่ดี เป็นต้น

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เจตคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นจากผลของการได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เด็กได้รับในครอบครัวและสังคม เช่น การได้รับคำบอกเล่าจากผู้ปกครองและครู เป็นต้น

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง เจตคติบางอย่างของบุคคลถูกสร้างขึ้นจากการเลียนแบบจากคนอื่น กระบวนการเลียนแบบเริ่มขึ้นตั้งแต่การสังเกตพฤติกรรมของคนอื่น ขึ้นต่อไปเป็นการแปลความหมาย การปฏิบัติให้อยู่ในรูปของความเชื่อ ยิ่งบุคคลที่เป็นแบบอย่างเป็นที่เคารพ หรือได้รับการยกย่องอยู่แล้ว จะมีผลต่อความเชื่อมากขึ้น

4. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบันเจตคติ ของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น สถาบันเหล่านี้จะเป็นแหล่งที่มา และสิ่งช่วยสนับสนุนให้เกิดเจตคติบางอย่างได้

ดังนั้น อาจสรุปคำอธิบายการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักการศึกษาที่กล่าวไว้ข้างต้นได้ว่า เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่บุคคลซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ต่างๆ ได้โดยสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง เจตคติของบุคคลให้เป็นไปตามทิศทางเดียวกัน โดยอาจเกิดจากการชักชวน การโฆษณาชวนเชื่อให้มาสนใจ หรือรับรู้สิ่งแปลกใหม่ และการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลย่อมมีผลทางสังคมไม่ทางบวกก็ทางลบ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำหลักการเหล่านี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาเจตคติต่อท้องถิ่นให้กับผู้เรียน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่ได้พัฒนาการให้ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดตาก เป็นสื่อ โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบหนังสืออ่านเพิ่มเติม เช่น กิจกรรมการตอบคำถาม ทำแบบทดสอบ เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และสนใจการเรียนรู้ กิจกรรมทัศนศึกษาและการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับประสบการณ์ตรงและได้แนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลต่อความเชื่อและความศรัทธา กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการตระหนักและรู้จักการแก้ปัญหา

4.5 เครื่องมือวัดและการวัดเจตคติ

นักการศึกษาหลายท่าน ได้อธิบายถึง การวัดเจตคติและเครื่องมือวัดเจตคติ ไว้ดังนี้ สุวิทย์ บุญช่วย และคณะ (2541, น.10-12) ได้อธิบายว่า แบบวัดเจตคติที่นิยมใช้มีอยู่ 3-4 วิธี คือ

1. วิธีลิเคิร์ทสเกล (Likert Scale) เป็นวิธีการวัดเจตคติที่รู้จักกันแพร่หลายมากที่สุดวิธีหนึ่ง การวัดเจตคติของลิเคิร์ท เริ่มด้วยการรวบรวมหรือเรียบเรียงข้อความที่เกี่ยวข้องกับเจตคติที่ต้องการจะศึกษาให้ความหมายสิ่งที่ต้องการจะวัดให้แน่นอน ชัดเจน และครอบคลุมขอบเขต

เนื้อหาที่ต้องการวัดทั้งหมดและข้อความที่สร้างขึ้นต้องประกอบไปด้วยข้อความที่สนับสนุนและต่อต้านในเรื่องที่ต้องการจะวัด กล่าวคือ มีข้อความที่เป็นบวกและเป็นลบคละกันไป และนำข้อความที่รวบรวมได้ไปลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะทำการศึกษาโดยกำหนดคำตอบของแต่ละข้อความให้เลือกตอบคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การให้คะแนนนั้น จะขึ้นอยู่กับชนิดของข้อความว่าเป็นข้อความที่สนับสนุนหรือเป็นบวกถ้าตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งให้คะแนน 5 คะแนน และลดลงไปจนถึงตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้คะแนน 1 คะแนน ส่วนข้อความที่ต่อต้านหรือเป็นลบ ถ้าตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้คะแนน 5 คะแนน และลดลงเรื่อยๆ ไปจนถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนน 1 คะแนน คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนในแบบวัดเจตคติคือผลรวมของคะแนนทุกข้อในแบบวัดเจตคติซึ่งลิเคิร์ทถือว่าผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดย่อมมีโอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่สนับสนุน สิ่งนั้นมากและในทำนองเดียวกันผู้ที่มีเจตคติไม่ดีต่อสิ่งใดนั้น โอกาสที่จะเห็นด้วยกับข้อความที่สนับสนุนสิ่งนั้นก็มีน้อยและ โอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่ต่อต้านสิ่งนั้นจะมีมาก คะแนนรวมของทุกข้อจะเป็น เครื่องชี้ให้เห็นถึงเจตคติของผู้ตอบในแบบวัดเจตคติของแต่ละคน

2. วิธีเทอร์สโตน สเกล (Thurstone Scale) วิธีการวัดแบบเทอร์สโตนนี้เน้นปัญหาด้านการมีช่วงเท่ากัน มากกว่าการวัดแบบอื่น ซึ่งในทางปฏิบัติหมายถึง วิธีการให้น้ำหนักหรือคะแนนแต่ละข้อความที่ประกอบขึ้นมาเป็นสากลข้อความแต่ละข้อความจะมีน้ำหนักในแต่ละช่วงเท่ากัน โดยเทอร์สโตนยึดหลักที่ว่า “คุณลักษณะใดๆ ในความรู้สึกของคนเรานั้นจะมีตั้งแต่เห็นด้วยน้อยที่สุดไปจนถึงเห็นด้วยมากที่สุด” โดยจะแบ่งช่วงความรู้สึกออกเป็น 11 ช่วงเท่าๆ กัน ความคิดเห็นแต่ละข้อความจะมีน้ำหนักค่าเจตคติต่างกันไปจะอยู่ในช่วงไหนนั้นก็แล้วแต่ข้อความคิดเห็นนั้น

3. วิธีกัทแมน สเกล (Guttman Scale) จากข้อบกพร่องเทอร์สโตนสเกลและลิเคิร์ทสเกลในเรื่องเกี่ยวกับความหมายของคะแนนและความเป็นมิติเดียวกันตลอดจนความสามารถในการนำคะแนนมาสร้าง เป็นสเกลใช้แก้ข้อบกพร่องที่กัทแมนได้ให้ความสนใจและคิดหาวิธีสร้างสเกลที่มีคุณสมบัติเด่น

4. วิธีการหาความแตกต่างของความหมาย (Semantic Differential) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิดรวบยอด (Concepts) ของบุคคลแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ผู้ที่คิดวิธีนี้คือ ชาร์ลลออสกู๊ด (Charles E. Osgood) และผู้ร่วมงาน เป็นการศึกษาถึงความหมายของสิ่งต่างๆ ตามความคิดเห็นของกลุ่มที่จะศึกษาโดยการให้ประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องการวัดอาจจะเป็นสถานที่ บุคคลเหตุการณ์ ฯลฯ การประมาณค่านั้นใช้คำคุณศัพท์ ซึ่งตรงกันข้าม และมีลำดับของความมากน้อยจากด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่งรวมทั้งหมด 7 อันดับ (บางครั้งใช้ 5 หรือ 3 อันดับ) ใน

การที่จะให้ผู้ตอบประเมินค่ามาก หรือน้อยนี้ทำให้เชื่อได้ว่าแบบวัดนี้สามารถใช้วัดเจตคติของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่อสิ่งต่างๆ ได้และสามารถเปรียบเทียบเจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของกลุ่มต่างๆ ได้

5. การวัดแบบกัตต์แมน (Guttman scale) เป็นวิธีการประเมินของชุดข้อคำถามวัดเจตคติที่สร้างขึ้น แบบวัดนี้ใช้วัดสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากการวัดเจตคติได้ เช่น การวัดอาการของการเป็นโรคจิต แบบวัดนี้มีข้อจำกัด คือ มีความยุ่งยากในการวิเคราะห์

6. การวัดแบบสร้างสถานการณ์ (Situational scale) เป็นการวัดที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่กำหนด แล้วให้ผู้ตอบเลือกที่จะกระทำอย่างใดหนึ่ง หากตนเองอยู่ในสถานการณ์นั้น สรุปผลการวัดเจตคติมีหลายวิธีแล้วแต่เลือกใช้ให้เหมาะสมกับงานวิจัย

เพราพรหม เปลียนภู (2542, น.110-111) ได้กล่าวถึงการวัดเจตคติว่า การวัดเจตคติเป็นวิธีการรวบรวมพฤติกรรมของบุคคลในด้านความรู้สึก อารมณ์ การวัดเจตคติของบุคคลมีหลายวิธี สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งมี 2 แบบที่นิยมใช้กัน คือ
 - 1.1 วิธีมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท
 - 1.2 วิธีการใช้ค่าประจำประโยชน์ของเทอร์สโตน
 2. การสังเกต เป็นวิธีการเฝ้าติดตามพฤติกรรมของบุคคลและจดบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบ
 3. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดเจตคติด้วยการสอบถามด้วยคำพูด จดบันทึก หรืออัดเสียง
- วารี เกิดคำ (2542, น.108-126) ได้กล่าวถึงการวัดเจตคติว่า มีวิธีการวัดหลายวิธี ดังนี้

1. การวัดแบบจัดอันดับ (Rank ordering scale) วิธีการสร้างง่ายที่สุดในการจัดอันดับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยให้บุคคลนั้นจัดอันดับตัวเองแต่วิธีนี้มีข้อจำกัดคือ ใช้คำถามเดียวในการวัดทัศนคติ
2. การวัดแบบลิเคอร์ท (Likert) วิธีการสร้างง่าย ใช้สะดวกทั้งผู้ตอบและการนำผลไปวิเคราะห์ แต่มีข้อจำกัดคือ ปัญหาในการตอบ
3. การวัดแบบเทอร์สโตน (Thurstone scale) การวัดชนิดนี้มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความยุ่งยากในการหาบุคคลจำนวนมากมาตัดสินข้อคำถาม ปัญหาเกี่ยวกับผู้ตอบ และปัญหาในการวิเคราะห์

4. การวัดแบบออสกู๊ด (Osgood scale) การวัดที่ให้ผู้ตอบ ตอบด้วยการประเมินจากคำตอบตามความหมายของคำคุณศัพท์ตรงกันข้าม 2 คำ ที่กำกับไว้ห่วยท้ายมีข้อจำกัด คือการเลือกคำคุณศัพท์มาใช้เจตคติเป็นพฤติกรรมภายในที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งตัวเราเองเท่านั้นที่ทราบ การวัดเจตคติโดยตรงจึงทำไม่ได้แต่การศึกษาเจตคตินั้นสามารถกระทำได้เจตคติสามารถวัดได้โดยการสร้างแบบวัดเจตคติเพื่อถามความรู้สึกต่อสิ่งเร้าในรูปของความชอบหรือไม่ชอบ

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549, น.19-20) ได้สรุปวิธีการวัดเจตคติ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีที่ง่ายและตรงไปตรงมามากที่สุด ผู้สัมภาษณ์จะต้องเตรียมข้อรายการที่จะซักถามไว้อย่างดี ต้องเขียนเน้นความรู้สึกที่สามารถวัดเจตคติได้ตรงเป้าหมาย ผู้สัมภาษณ์จะได้ทราบความรู้สึก หรือความคิดเห็นของผู้ตอบ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่มีข้อเสียว่า ผู้ถามอาจจะไม่ได้รับคำตอบที่จริงใจจากผู้ตอบ เพราะผู้ตอบอาจบิดเบือนคำตอบเนื่องจากความเกรงกลัวต่อการแสดงความคิดเห็น วิธีแก้ไข คือผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้เป็นกันเอง ให้ผู้ตอบรู้สึกสบายใจไม่เคร่งเครียดเป็นอิสระแนใจในคำตอบว่าจะเป็นความลับ

2. การสังเกต เป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบบุคคลอื่น โดยการเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน เพื่อจะได้ทราบว่าบุคคลที่เราสังเกตมีเจตคติ ความเชื่ออุปนิสัยเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้จะถูกต้องใกล้เคียงกับความจริง หรือเป็นที่เชื่อถือได้เพียงใดนั้นมีข้อควรคำนึงหลายประการ กล่าวคือ ควรมีการศึกษาหลายๆ ครั้งเพราะเจตคติของบุคคลมาจากหลายๆ สาเหตุนอกจากนี้ตัวผู้สังเกตจะต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่มีความลำเอียง และการสังเกตหลายๆ ช่วงเวลาไม่ใช่สังเกตเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง

3. การรายงานตนเอง ต้องให้ผู้ถูกสอบวัดแสดงความรู้สึกของตนเอง ตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส นั่น คือสิ่งเร้าที่เป็นข้อคำถามให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมาอาจเป็นแบบทดสอบ หรือใช้มาตราวัดของ Thurstone , Guttman , Likert และ Osgood เป็นต้น

4. เทคนิคจินตนาการ ต้องอาศัยสถานการณ์หลายอย่างเป็นสิ่งเร้าให้ผู้ตอบ เช่น ประโยค ไม่สมบูรณ์ภาพแปลก ๆ เรื่องราวแปลก ๆ เมื่อผู้ตอบเห็นสิ่งเหล่านี้จะจินตนาการออกมาแล้วนำมาตีความหมายจากการตอบนั้น ๆ พอจะรู้ได้ว่ามีเจตคติต่อสิ่งเร้าอย่างไร

5. การวัดทางสรีระภาพ การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้า แต่สร้างเฉพาะเพื่อจะวัดความรู้สึก อันจะทำให้พลังไฟฟ้าในร่างกายเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าจิตใจเข้มจะช้อย่างหนึ่งเสียใจเข้มจะช้อย่างหนึ่ง ใช้หลักการเดียวกันกับเครื่องจับเท็จ เครื่องมือแบบนี้ยังพัฒนาไม่ดี จึงไม่นิยมใช้เท่าใดนัก

ภัทรพร เกษสังข์ (2549, น.37) กล่าวถึงการสร้างเครื่องมือว่าเนื่องจากเจตคติเป็นนามธรรมเป็นความรู้สึกนึกคิดที่แฝงเร้นอยู่ภายในและสัมพันธ์กับพฤติกรรมภายนอกของบุคคล

การวัดเจตคติจึงต้องใช้วิธีการต่างๆ หลายวิธีที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ วิธีที่ใช้ทั่วไปมี 5 วิธีดังนี้

1. การสัมภาษณ์ซึ่งหมายถึงการพูดคุยอย่างมีจุดหมายโดยเตรียมข้อรายการที่จะถามให้พร้อมและเน้นความรู้สึกที่สามารถวัดเจตคติให้ตรงเป้าหมาย
2. การสังเกตคือการเฝ้ามองดูสิ่งที่จะวัดเจตคติอย่างมีจุดหมายต้องใช้ความอดทนในการสังเกตและใช้ระยะเวลาพอสมควรผู้สังเกตต้องได้รับการฝึกฝนและควรเป็นคนที่มีการรับรู้ไวประสาทตาหุติ
3. การรายงานตนเองวิธีนี้ให้ผู้ถูกวัดเจตคติแสดงความรู้สึกออกมาโดยใช้ข้อคำถามเป็นสิ่งที่เร้าซึ่งได้แก่แบบทดสอบหรือแบบสอบถามของเทอร์สโตน (Thurstone) กัตแมน (Guttman) ลิเคิร์ต (Likert) และออสกู๊ด (Osgood)
4. เทคนิคจินตนาการวิธีนี้ใช้สถานการณ์ไปเร้าผู้ตอบเช่นใช้ภาพเรื่องราวประโยคที่ไม่สมบูรณ์ให้ผู้ตอบจินตนาการแล้วผู้วัดนามาตีความหมายเป็นเจตคติต่อสิ่งเร้านั้น
5. การวัดทางสรีระวิธีนี้อาศัยเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ช่วยเพื่อบอกความรู้สึกเช่นเครื่องจับเท็จเครื่องนับจำนวน

ชวลิต ชูกำแพง (2558, online) ได้กล่าวถึงการสร้างแบบวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (Likert's Method) ว่าเป็นวิธีการสร้างที่ง่ายกว่าวิธีของสโตน มีความเชื่อมั่นสูงและพัฒนาเพื่อวัดด้านความรู้สึกได้หลายอย่าง การสร้างเครื่องมือวัดเจตคติแบบนี้เป็นวิธีประเมินน้ำหนักความรู้สึกของข้อความในตอนหลัง คือหลังจากเอาเครื่องมือไปสอบวัดแล้ว ซึ่งตรงข้ามกับแบบของเทอร์สโตนที่กำหนดค่าน้ำหนักของข้อความไว้ก่อนการนำไปสอบ การสร้างข้อความที่แสดงความรู้สึกต่อเป้าเจตคติจะต้องให้ครอบคลุมและสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ข้อความอาจจะเป็นทางบวกหมดหรือทางลบหมด หรือผสมกันก็ได้

จะเห็นได้ว่า การวัดเจตคติมีหลายวิธีและวิธีของลิเคอร์ทสเกล เป็นวิธีที่นิยมใช้กันแพร่หลาย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวิธีของลิเคอร์ทสเกลมาประยุกต์เป็น 5 ระดับ เพื่อวัดระดับความคิดเห็นเจตคติต่อท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม หลังจากที่เราเรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองตากน่ายล เป็นสื่อการเรียนการสอน

4.6 การสร้างแบบวัดเจตคติ

สำหรับการสร้างแบบวัดเจตคติ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดเจตคติต่อชุมชน ของ รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดเจตคติต่อท้องถิ่น ซึ่งแบบวัดเจตคติต่อชุมชนของ รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์มีความครอบคลุมเรื่องดังนี้

1. ความสำคัญของท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี เช่น
 - 1.1 จังหวัดเพชรบุรีมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ
 - 1.2 ไม่ว่าสมัยใด ฉันคิดว่าเมืองเพชรบุรีก็มีความสำคัญต่อประเทศไทย
 - 1.3 เพชรบุรีเป็นเมืองเล็กหากเกิดปัญหาใดขึ้นในจังหวัด ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยแน่นอน
 - 1.4 จังหวัดเพชรบุรีเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว
 - 1.5 ฉันไม่เห็นว่าการเพชรบุรีจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย
2. การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญา เช่น
 - 2.1 คนทุกคนในจังหวัดเพชรบุรี ควรให้ความสำคัญและร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของเพชรบุรี
 - 2.2 ฉันคิดว่าความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในเพชรบุรี แสดงให้เห็นว่าเพชรบุรีมีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่หลากหลายด้วยกัน
 - 2.3 ถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นของเพชรบุรีจะหมดไป แต่วัฒนธรรมไทยยังคงอยู่
 - 2.4 ในปัจจุบันงานสกุลช่างเมืองเพชร ไม่มีความจำเป็นแล้ว
 - 2.5 ข้าพเจ้าคิดว่าการสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ไม่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจ
3. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น
 - 3.1 ทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดเพชรบุรีมีความอุดมสมบูรณ์มากจึงไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้
 - 3.2 ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าไรแม่น้ำเพชรบุรีก็ยังคงเป็นแม่น้ำสายหลักต่อวิถีชีวิตชาวเพชรบุรี
 - 3.3 แม่น้ำเพชรบุรีไม่ได้ใช้ในการสัญจรแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์และฟื้นฟู
 - 3.4 เพชรบุรีมีน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ชาวเพชรบุรีจึงไม่จำเป็นต้องประหยัดน้ำ และกักเก็บน้ำไว้ใช้ในยามจำเป็น
 - 3.5 เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องร่วมดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ในชุมชนท้องถิ่น
4. ความคิดและการปฏิบัติต่อชุมชนสังคมส่วนรวม เช่น
 - 4.1 ฉันจะนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนวิชาเพชรบุรีศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นเพชรบุรี
 - 4.2 ฉันรักและหวงแหนชุมชนและจังหวัดเพชรบุรี

4.3 ฉันไม่คิดว่าความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นจะเป็นสิ่งจำเป็น

4.4 เมื่อจะทำสิ่งใดฉันไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

4.5 ฉันคิดว่าฉันสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาจังหวัดเพชรบุรีให้เจริญ

ก้าวหน้าต่อไป

โดย รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ (2557, น.86-88) ได้อธิบายขั้นตอนการสร้างแบบวัดเจตคติต่อชุมชนท้องถิ่น ไว้ว่า

1. ศึกษาหลักการและแนวทางปฏิบัติในการวัดเจตคติจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2. สร้างแบบวัดเจตคติต่อชุมชนท้องถิ่น โดยกำหนดข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ ซึ่งแบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งประกอบด้วยข้อความเชิงนิมิต (positive) จำนวน 10 ข้อ และข้อความเชิงนิเสธ (negative) จำนวน 10 ข้อ โดยมีความครอบคลุมเนื้อหาเจตคติต่อชุมชนท้องถิ่น คือความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นเพชรบุรี การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความคิดและการปฏิบัติต่อชุมชนสังคมส่วนรวม

3. กำหนดการให้คะแนนแบบวัดเจตคติ ดังนี้

3.1 ข้อความเชิงนิมิตพิจารณาให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 4 คะแนน

เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน

3.2 ข้อความเชิงนิเสธพิจารณาให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน

เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 4 คะแนน

4. จากนั้นนำแบบวัดเจตคติไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบวัดเจตคติที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่นที่ปรับปรุงจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพหาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence)

6. จากนั้นนำแบบวัดเจตคติที่ผ่านการตรวจสอบค่า IOC แล้วไปทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (Measure of Internal Consistency) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) นำแบบวัดเจตคติต่อชุมชนท้องถิ่น ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนและหลังการทดลอง (Pretest and posttest)

ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางการสร้างแบบวัดเจตคติของรุ่งอรุณ มาปรับปรุงให้ครอบคลุม เรื่อง ความสำคัญของท้องถิ่นจังหวัดตาก การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ความคิดและการปฏิบัติต่อชุมชนสังคมส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม ได้มีนักการศึกษาท่านอื่นๆ ได้อธิบายการสร้างแบบวัดเจตคติ ไว้ดังนี้

บุญเรือง ศรีเหรียญ (2559, online) ได้กล่าวถึง การสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ท ไว้ว่า จะใช้การกำหนดช่วงของความรู้สึกของบุคคลไว้ 5 ช่วง หรือ 5 อันดับ คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยเฉยๆ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อความที่ถามเพื่อให้บุคคลแสดงความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดี (ด้านบวก) และทางที่ไม่ดี (ด้านลบ) โดยมีวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ท ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. ให้ความหมายของเจตคติที่จะศึกษาอย่างชัดเจน
3. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมลักษณะที่ถาม
4. ตรวจสอบข้อคำถามที่สร้างขึ้น
5. นำไปทำการทดลองใช้
6. กำหนดแบบการให้คะแนน

ชวลิต ชูกำแพง (2559, online) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัดเจตคติแบบลิเคิร์ท ไว้ดังนี้

1. เลือกชื่อเป้าเจตคติ (Attitude Object) ก่อน เช่นเจตคติต่อคณิตศาสตร์หรือต่ออาชีพครู หรือต่อมหาวิทยาลัย เป็นต้น เป้าของเจตคติอาจจะเป็นคน วัตถุ สิ่งของ องค์กร สถาบัน อาชีพ วิชา แล้วแต่จะเลือก ยิ่งเฉพาะเจาะจงยิ่งดี ยิ่งกำหนดช่วงเวลาด้วยแล้ว การแปลผลก็จะทำให้มีความหมายดีขึ้น

2. เขียนข้อความแสดงความรู้สึกต่อเป้าเจตคติ โดยวิเคราะห์แยกแยะดูให้ครอบคลุม ลักษณะของข้อความควรเป็นดังนี้

- 2.1 เป็นข้อความที่แสดงความเชื่อและรู้สึกต่อเป้าที่ต้องการ

2.2 ไม่เป็นการแสดงถึงความเป็นจริง

2.3 มีความแจ่มชัด สั้น ให้ข้อมูลพอตัดสินใจได้

2.4 ไม่ครอบคลุมทั้งทางดีและไม่ดีหรือทั้งบวกและลบ

2.5 ควรหลีกเลี่ยงคำปฏิเสธซ้อน ข้อความอ้างอิงในอดีตที่ผ่านมา ข้อความที่มีคำว่าทั้งหมด, เสมอ, ไม่เคย, ไม่มีเลย, เพียงเท่านั้น

2.6 ข้อความเดียวควรมีความเชื่อเดียว

3. การตรวจสอบข้อความ เป็นการตรวจสอบขั้นแรก เพื่อดูให้แน่ชัดว่าข้อความนั้นเขียนไว้เหมาะสมหรือไม่ การตอบจะให้ตอบว่าชอบ -ไม่ชอบ ดี-ไม่ดี หรือเห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ควรใช้มาตรา 3 มาตรา, 4 มาตรา หรือ 5 มาตรา เป็นต้น

4. การให้น้ำหนักในช่วงแรกๆ ของการพัฒนาจะมีวิธีการให้คะแนนแบบต่างๆ ในระยะหลังก็ควรที่จะแนะนำให้ใช้วิธีการกำหนดตัวเลขโดยพลการได้เลย โดยให้ตัวเลขเรียงค่าตามลำดับความสำคัญของตัวเราหรือตัวเลือก จะใช้ 0, 1, 2, 3, 4, หรือ 1, 2, 3, 4, 5 หรือ -2, -1, 0, 1, 2 ก็ได้ทั้งนั้น 3 แบบนี้สัมพันธ์เป็น 1.00 คือตัวเดียวกันนั่นเอง เพียงแต่เอาตัวคงที่บวกหรือลบออกเท่านั้น ตัวเลขแบบนี้คะแนนเฉลี่ยจะเปลี่ยนแปลง แต่ความแปรปรวนคงที่

5. การทดลองคุณภาพเบื้องต้น ในระยะนี้ต้องการศึกษาว่าข้อความแต่ละข้อมีอำนาจจำแนกผู้ที่มีเจตคติสูงกับมีเจตคติต่ำแตกต่างกันหรือไม่ นั่นคือพยายามหาว่าข้อความข้อนั้นถ้าใครตอบมาตราสูงแสดงว่ามีเจตคติสูง ถ้าใครตอบมาตราต่ำจะเป็นคนมีเจตคติต่ำจริงหรือไม่ นั่นเอง การจะสามารถบอกได้ดังกล่าวมาแล้ว จะต้องเอาข้อความทั้งหลายไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยก็ 100 คนขึ้นไปจึงจะดี เมื่อสอบเสร็จแล้วนำมาตรวจให้คะแนนแต่ละข้อ อย่าลืมกลับค่ามาตราในกรณีเป็นข้อความกล่าวในทางลบ แล้วรวมคะแนนเป็นของแต่ละคน กรณีข้อสอบมี 100 ข้อมีค่ามาตรา 4 ค่า แปลว่าคนได้เจตคติน้อยที่สุดได้คะแนน 100 คนได้คะแนนสูงสุด 400 เอาคะแนนแต่ละคนเรียงกันตามลำดับ แล้วตัดกลุ่มได้คะแนนสูง 25% และกลุ่มได้คะแนนต่ำ 25% ต่อจากนั้นเอาแต่ละข้อมาแจกแจงความถี่ว่าแต่ละข้อ แต่ละมาตราของตัวเลือกมีจำนวนคนกลุ่มสูงตอบเท่าไร คนกลุ่มต่ำตอบเท่าไร

6. การจัดแบบทดสอบ เมื่อได้ข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกดีแล้ว พิจารณาว่าจะกำหนดกี่ข้อ ตามหลักการถ้าข้อความมีคุณภาพสูงมากจะใช้ 10 - 15 ข้อก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วจะมีตั้งแต่ 20 ข้อขึ้นไป เพราะถ้าจำนวนข้อน้อยความเชื่อมั่นมักจะมีค่าน้อยความเที่ยงตรงก็ไม่ดี อาจจะเป็นเพราะข้อความแสดงความรู้สึกหรือความเชื่อต่อเป้าอาจไม่ครอบคลุมทุกอย่างในเป้า แบบทดสอบวัดเจตคติบางฉบับจึงมีเป็น 100 ข้อ การให้จำนวนข้อควรคำนึงถึงกลุ่มตัวอย่างและ

ระดับอายุ ความสามารถในการอ่านอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการตอบ ระดับเล็กๆ จึงไม่ควร
มีหลายข้อจนเกินไป

7. การตรวจให้คะแนน การให้คะแนนให้ตามมาตราที่กำหนดแต่ละข้อ ถ้าเป็น
ข้อความเปลี่ยนมาเป็นตัวเลข แต่ถ้าเป็นตัวเลขแล้วก็นำตัวเลขที่ผู้ตอบเลือกมารวมเลข กรณีข้อความ
เป็นความรู้สึกทางลบ จะต้องกลับตัวเลขกันกับข้อความที่เป็นไปทางบวก ถ้าตัวเลือกเป็นการ
อธิบายหรือบรรยาย

8. การหาคุณภาพอื่นๆ เช่น ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงความเชื่อมั่น หาได้
โดยวิธีสอบซ้ำ (test-retest) คู่ขนาน (Parallel test) แบ่งครึ่งฉบับ (Split-half) สัมประสิทธิ์แอลฟา
(alpha-coefficient) ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้ ความเที่ยงตรง หาได้โดยวิธี Construct Validity, Concurrent
Validity และ Predictive Validity เป็นต้น

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การสร้างแบบวัดเจตคติแบบลิเคิร์ทมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายของเจตคติที่จะวัด
2. เขียนข้อความแสดงความรู้สึกต่อเป้าหมายเจตคติที่ต้องการวัดให้ครอบคลุมข้อความ
ควรมีลักษณะ

2.1 เป็นข้อความที่แสดงความรู้สึกไม่ใช่ข้อเท็จจริงแต่มีทิศทางทั้งทางบวกและ
ทางลบ

2.2 เป็นข้อความที่สมบูรณ์และชี้ชัดประเด็นเดียว

2.3 เป็นข้อความที่ชัดเจนเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน

3. ตรวจสอบข้อความที่เขียน
4. กำหนดการให้คะแนนการตอบแต่ละตัวเลือกเช่น 5 4 3 2 1 หรือเห็นด้วยอย่าง
ยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5. จัดชุดแบบวัดเจตคติ

6. นำไปทดลองใช้ เพื่อคัดเลือกข้อความ

7. นำข้อความที่คัดเลือกมาจัดเป็นแบบวัด โดยมีข้อความทางบวกและลบจำนวน
พอ ๆ กัน และจัดเรียงอย่างไม่เป็นระบบ

8. นำแบบวัดเจตคติไปหาคุณภาพทั้งฉบับ

5. บริบทโรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม

5.1 ที่ตั้งและประวัติความเป็นมา

5.1.1 ที่ตั้งโรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม

โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลพระธาตุ อำเภอมะนัง จังหวัดตาก เป็นหน่วยงานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.2 ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนทุ่งมะขามป้อม ก่อตั้งเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พุทธศักราช 2485 ก่อตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน ได้บริจาคที่ดิน สร้างอาคารเรียนชั่วคราวขึ้น 1 หลัง โดยมีนายถึง พรวนแก้วมณี เป็นครูใหญ่ เปิดสอน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2500 ได้รับงบประมาณจากทางราชการ สร้างอาคารเรียนอีก 2 ห้องเรียน เปิดสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ปัจจุบันเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งสิ้น 8 ห้องเรียน

5.2 ข้อมูลจำนวนนักเรียน

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียน จำแนกตามชั้นเรียนและเพศ ปีการศึกษา 2558

ระดับชั้นเรียน	จำนวน		จำนวนนักเรียน	
	ห้องเรียน	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาล 1	1	6	4	10
อนุบาล 2	1	9	3	12
รวมระดับก่อนประถม	2	15	7	22
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	1	3	8	11
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	1	12	6	18
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	1	5	5	10
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	1	6	4	10
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	1	6	9	15
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	1	4	4	8
รวมระดับประถมศึกษา	6	36	36	72
รวมทั้งสิ้น	8	51	43	94

5.3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม มีสภาพบริเวณและสภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันไป จากพื้นที่อื่น พอสรุปได้ดังนี้

5.3.1 ด้านภูมิศาสตร์

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ การตั้งถิ่นฐานของประชากร มีประชากร 3 กลุ่มอาศัยอยู่ คือ กลุ่มคนไทย ชาวไทยเผ่ากระเหรี่ยง และบุคคลต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยอยู่ โรงเรียนจะประสบกับปัญหาในเรื่องการสื่อสารกับผู้ปกครองและนักเรียน ที่เป็นบุคคลต่างด้าวและชาวไทยเผ่ากระเหรี่ยงที่ไม่รู้ภาษาไทย

5.3.2 การคมนาคม

เส้นทางคมนาคม จากโรงเรียนถึงที่ว่าการอำเภอแม่ระมาด มีระยะทาง 12 กิโลเมตร จากโรงเรียนถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 มีระยะทาง 35 กิโลเมตร สภาพเส้นทางเป็นถนนลาดยาง

5.3.3 การสื่อสาร

การสื่อสารของโรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 และหน่วยงานอื่น สื่อสารโดยใช้โทรศัพท์ และติดต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

5.3.4 ด้านเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจ ผู้ปกครองฐานะยากจน มีรายได้น้อย รายได้เฉลี่ยต่ำ การประกอบอาชีพด้านการเกษตรขึ้นอยู่กับสภาวะทางธรรมชาติเป็นตัวกำหนดจึงมีรายได้น้อยไม่แน่นอน บางครอบครัวต้องดิ้นรนออกไปหางานทำในต่างจังหวัดทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น จึงส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ต่างๆ ปัญหาการระดมทรัพยากรก่อนข้างจำกัดเนื่องจากประชากร ฐานะยากจน

5.3.5 ด้านสังคม

ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นแบบสังคมชนบท ประชาชนส่วนมีฐานะยากจนมีรายได้น้อยจึงต้องออกไปหางานทำนอกบ้านและต่างจังหวัด ครอบครัวขาดความอบอุ่น บิดา มารดาไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานของตนเอง เด็กๆ ถูกทอดทิ้งให้อยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย บางครอบครัวเกิดปัญหา หย่า – ร้าง ทำให้สภาพครอบครัวมีปัญหา การสื่อสารใช้ภาษาถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยภาคเหนือ และภาษากระเหรี่ยง จึงมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย การเรียนรู้ต้องอาศัยเวลามากกว่าปกติ การคมนาคมอยู่ห่างไกลโรงเรียนเกิน 3 กิโลเมตร นอกจากนี้ การจ้างงาน แรงงานต่างด้าวชาวต่างชาติ พม่า และกระเหรี่ยงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก เช่นการ

มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมต่างๆ เป็นต้นเป็นภาระให้กับทางโรงเรียนต้องคอยสอดส่องดูแลเอาใจใส่มากขึ้นสภาพสังคม ที่มีความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรม เป็นสังคมชนบท เป็นปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งในด้านการสื่อสารและการจัดการเรียนการสอนและเสี่ยงกับปัญหาเสียดิน

5.3.6 ด้านสาธารณูปโภค

- 1) ระบบไฟฟ้า มีใช้
- 2) ระบบประปา ไม่มี ปัจจุบันใช้บ่อน้ำและเดินระบบประปาในโรงเรียนเอง
- 3) ระบบโทรศัพท์และการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต มีใช้อย่างทั่วถึง

5.3.7 ด้านสุขภาพอนามัย

เนื่องจากประชากร บางกลุ่มเป็นบุคคลต่างด้าว และมักจะเดินทางไปมาติดต่อกับผู้อพยพในศูนย์อพยพทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อรวมทั้งปัญหาด้านสุขภาพโภชนาการในเด็กนักเรียนเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทำให้ได้รับอาหารไม่ครบห้าหมู่ โดยเฉพาะในช่วงปิดภาคเรียน

5.3.8 ด้านบุคลากร

โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม มีผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ข้าราชการครูจำนวน 6 คน ครูอัตราจ้างพิการเรียนร่วม จำนวน 1 คน ครูอัตราจ้างที่จ้างด้วยการระดมทุนจากชุมชน จำนวน 2 คน นักเรียนจำนวน 94 คน จากการจ้างครูเพื่อให้มีเพียงพอต่อนักเรียนงบประมาณที่จ้างครูด้วยเงินนอกงบประมาณมีจำนวนจำกัดต้องระดมหาทุนในแต่ละปี ส่งผลให้ครูอัตราจ้างได้รับค่าตอบแทนน้อย

5.3.9 ด้านงบประมาณ

เนื่องจากจำนวนนักเรียนมีน้อยทำให้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรน้อย เป็นปัญหาและอุปสรรคไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ

5.3.10 ด้านการบริหารจัดการศึกษา

โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม นอกจากจะจัดการศึกษาให้กับเด็กปกติแล้ว ยังเป็นโรงเรียนจัดการเรียนร่วมในโครงการของศูนย์การศึกษาพิเศษ จัดการศึกษาให้กับเด็กพิการให้มีโอกาสได้เรียน รวมไปถึงเด็กด้อยโอกาส เด็กนักเรียนที่ไม่มีหลักฐาน เด็กที่เป็นบุคคลต่างด้าว ทำให้ยุ่งยากในการจัดการศึกษา ในด้านการสื่อสาร การไม่เข้าใจความหมายของภาษาไทย ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ไม่เป็นไปตามความคาดหวังเท่าที่ควร

ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม ผู้วิจัยจึงต้องใช้สื่อที่เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการค้นคว้าด้วยตนเองได้ทุกที่ทุกเวลาและตามความต้องการ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นส่วนใหญ่ แต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมกับเจตคติต่อท้องถิ่นยังมีไม่ชัดเจน ดังนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นิรันดร์ เนตรภักดี (2547, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (ช่วงชั้นที่ 3) เรื่อง ชุมชนของเรา : อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ช่วงชั้นที่ 3) (2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ช่วงชั้นที่ 3) ที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม (3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ผลการศึกษาพบว่า

- 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ชุมชนของเรา : อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยมีค่าประสิทธิภาพ 84.00/80.95
- 2) จำนวนนักเรียนร้อยละ 91.18 ที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม
- 3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

อมรา ชวนขันธ์ (2552, บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ(1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ

ตามเกณฑ์ที่กำหนด (2) ศึกษาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว (3) ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ผลการวิจัยพบว่า

1) หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 93.19/83.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2) ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสือเพิ่มเติม เรื่องแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีค่าร้อยละ 83.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ คาดหวังไว้ คือ ร้อยละ 75

3) ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อ๋อนสา เกตุแก้ว (2552, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เทียนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) หาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เทียนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80(2)เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้หนังสือหนังสืออ่านเพิ่มเติมชุด เทียนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ผลการวิจัยพบว่า

1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เทียนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

ธนพร สีนคู่ย (2552, บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชน 2 บ้านกกไม้แดง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ(1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชน 2 บ้านกกไม้แดง จังหวัดพิษณุโลก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80(2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่าน

เพิ่มเติม และ(3) เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อน และหลังเรียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
- 2) นักเรียนที่เรียน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

- 3) นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาวณี ด้านชีววานิชย์ (2553, บทคัดย่อ) การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ย่าถิ่นแดนเคื่อง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ย่าถิ่นแดนเคื่อง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้อ่านและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ย่าถิ่นแดนเคื่อง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครศรีธรรมราช. และ(3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ย่าถิ่นแดนเคื่อง

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ย่าถิ่นแดนเคื่อง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 88.24 / 80.76 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

- 2) นักเรียนมีผลการเรียนรู้อ่านและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ย่าถิ่นแดนเคื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการเรียนรู้อ่านสูงกว่าผลการเรียนรู้อ่าน

- 3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ย่าถิ่นแดนเคื่อง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ ด้านแบบฝึกหัดท้ายบท ด้านการใช้ภาษา ด้านภาพประกอบและแผนที่ ด้านลักษณะรูปเล่ม และการพิมพ์ และด้านเนื้อหา ตามลำดับ

ปิยรัฎฐ์ ปุทา (2554, บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ยลแปลงยาว ถิ่นของเราสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ยลแปลงยาวถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดฉะเชิงเทรา (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการ

อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม (3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับมากที่สุด

ประทีป ศรีรุ่ง (2554, บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ท้องแดนปากพะยูน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ท้องแดนปากพะยูน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดพัทลุง (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ท้องแดนปากพะยูน ก่อนเรียนและหลังเรียน และ (3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้องแดนปากพะยูน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ท้องแดนปากพะยูน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมมากที่สุด ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้องแดนปากพะยูนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 3) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ท้องแดนปากพะยูน มีความเหมาะสมมากที่สุด

สมหมาย ภูทับทิม (2554, บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง ผลการใช้หนังสือประกอบการเรียนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเขาฉกรรจ์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านนา (สามัคคีวิทยา) จังหวัดสระแก้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) หาประสิทธิภาพของหนังสือประกอบการเรียนเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขาฉกรรจ์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการอ่านหนังสือประกอบการเรียนเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขาฉกรรจ์ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อหนังสือประกอบการเรียนเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขาฉกรรจ์

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) หนังสือประกอบการเรียน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขาฉกรรจ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.77/86.47
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือประกอบการเรียน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเขาฉกรรจ์ อยู่ในระดับมาก

6.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีผลต่อเจตคติต่อท้องถิ่น

เนตรนภา นิษานนท์ (2549, บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง ผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและเจตคติต่อท้องถิ่นของนักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง เล่าเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง เล่าเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (2) ศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทยเรื่อง เล่าเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช (3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนสองกลุ่มที่มีสภาพแวดล้อมต่างกัน (4) ศึกษาเจตคติต่อท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทยเรื่อง เล่าเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช (5) เปรียบเทียบเจตคติต่อท้องถิ่นของนักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เล่าเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช มีประสิทธิภาพ 84.92/76.77 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75
- 2) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) ก่อนเรียนและหลังเรียนนักเรียนกลุ่มต่างอำเภอและนักเรียนกลุ่มอำเภอเมือง มีความสามารถในการอ่านจับใจความไม่แตกต่างกัน
- 4) หลังเรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม นักเรียนมีเจตคติต่อท้องถิ่นสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน
- 5) นักเรียนกลุ่มต่างอำเภอมีเจตคติต่อท้องถิ่นสูงกว่าคะแนนของนักเรียนกลุ่มอำเภอเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิมลรัตน์ สุกใส (2556,บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง รักเมืองอุบลราชธานี ที่มีต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ(1) เปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักท้องถิ่น ก่อนและหลังเรียน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องรักเมืองอุบลราชธานี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย สารวรรณคดีและวรรณกรรม ก่อนและหลังเรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องรักเมืองอุบลราชธานี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี และ (3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องรักเมืองอุบลราชธานี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักท้องถิ่นหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องรักเมืองอุบลราชธานีอยู่ในระดับสูงกว่าคุณลักษณะดังกล่าวก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสารวรรณคดีและวรรณกรรมของนักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องรักเมืองอุบลราชธานีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05
- 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องรักเมืองอุบลราชธานีในระดับมากที่สุด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่า การนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องใกล้ตัว หรือเรื่องราวในท้องถิ่น มาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ จะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จึงสรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อที่มีความสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และผลการวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปพัฒนาเจตคติต่อท้องถิ่น ยังพบว่า การนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องราวในท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักท้องถิ่น และมีเจตคติต่อท้องถิ่นสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สำคัญ สรุปได้ดังต่อไปนี้

Fusco (1983) ได้วิจัยเรื่อง The Relationship Between Children's Cognitive Level of Development and their Responses to Literature โดยใช้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจาก Shorchan Wading River Middle School ให้นักเรียนอ่านหนังสือที่คัดเลือกไว้แล้วอย่างอิสระ แล้วนำหนังสือที่นักเรียนเลือกอ่านมาวิเคราะห์ด้วยระบบวิเคราะห์วรรณกรรมเพื่อการศึกษา หลังจากเก็บข้อมูลเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของกลุ่มพบว่า นักเรียนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเรื่องต่างกัน นักเรียนจะตอบสนองต่อเรื่องที่จัดการเรียนรู้ได้ดีกว่า อายุและเพศสัมพันธ์กับการเรียนรู้ของนักเรียนน้อยมาก เรื่องที่มีความหมายต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด คือ เรื่องที่นักเรียนอ่านแล้วประสบความสำเร็จ และพัฒนาการเรียนจากการอ่านวรรณกรรมขึ้นอยู่กับสติปัญญาของนักเรียนด้วย

Chilcoat (1993) ได้ศึกษาเรื่อง Teaching about the Civil Rights Movement by Using Student-Generated Comic Books โดยใช้นักเรียนการ์ตูนประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและหน้าที่พลเมืองที่ดี เป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นที่ 2 (grade 2) จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนสามารถให้คำแนะนำ การพัฒนาหนังสือการ์ตูนและครูสามารถใช้หนังสือการ์ตูนเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้

Burden (1994) ได้วิจัยเรื่อง Using Young Adult Literature To Promote Recreational Reading in a Senior Basic English Class กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นที่ 12 (grade 12) จำนวน 161 คน โดยใช้นักเรียนอ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นหลายประเภทและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย ผลการศึกษา หลังจากนักเรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นเป็นเวลา 2 เดือนแล้ว พบว่านักเรียนสามารถสร้างเกณฑ์ในการเลือกอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้และสามารถประเมินความก้าวหน้าในการอ่านหนังสือของตนเองได้

Elizabeth (2003) ได้ศึกษาเรื่อง Students' Choice of Books during Self-Selected Reading. ผลจากการศึกษาพบว่านักเรียน ร้อยละ 63.7 เลือกไม่ตรงกับระดับนักเรียนที่กำลังอ่าน และร้อยละ 36.3 เลือกตรงกับระดับการอ่านระหว่างเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เลือกหนังสือจากในมุมหนังสือในห้องเรียนสูงมาก 90 เล่ม จาก 168 เล่ม ดังนั้นครูผู้สอนต้องรู้ถึงความต้องการของหนังสือที่เด็กชอบ และควรกระตุ้นให้เด็กรู้จักเลือก สังเกตข้อมูลเพื่อจะได้หนังสืออ่านเสริมได้ตรงกับเนื้อหาในบทเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับวัย ความรู้ และประสบการณ์ของผู้อ่าน จะช่วยให้ผู้อ่านมี

ความสนใจ จูงใจให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการอ่านมากขึ้น ซึ่งย่อมจะส่งผลต่อการเรียนรู้
ช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เรียนรู้ดีขึ้นและมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น

